

W NUMERZE M.IN.:

- Nauczyciel na starcie – jego pasje, aspiracje, potrzeby i wyzwania
- Zachwyt to potęga
- Etyka w biznesie – czy się opłaca?
- W stronę efektywnego uczenia (się)
- Jedyna taka gmina w Wielkopolsce?

WIELKOPOLSKI BIULETYN EDUKACYJNY

KATARZYNA WŁODKOWSKA

STUDIA

CZY NADAL WARTO?

Młodzi ludzie stoją przed decyzją rodem z Matrixa: którą tabletkę wybrać, jaką drogą pójść? Zdecydować się na studia, poświęcić kilka bezcennych lat na zgłębianie jednej dziedziny – ale czy na pewno warto?

A może lepiej pominąć ten etap i zanurzyć się w pracy?

Albo... rzucić to wszystko i wyjechać w Bieszczady?

str. 18

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

14 października

Dzień Edukacji Narodowej

*Nauczycielom, Wychowawcom, Pedagogom
oraz Wszystkim Pracownikom Oświaty
z okazji Dnia Edukacji Narodowej
życzymy wielu sukcesów zawodowych oraz osobistych.
Niech Wasza praca przynosi radość i spełnienie,
a uczniowie doceniają Wasze starania i wysiłek.
Dziękujemy za to, że kształtujecie nasze przyszłości!*

Dorota Kinal

Dyrektor Departamentu Edukacji i Nauki
Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Wielkopolskiego

Jarosław Wujkowski

Dyrektor Ośrodka Doskonalenia
Nauczycieli w Kaliszu

ODN

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
w Kaliszu

Szanowni Państwo,
we współczesnym świecie jedyną pewnością jest ciągła zmiana. Bądźmy krytyczni i weryfikujmy wiadomości, informacje, starannie dobierajmy lekturę książek i prasy. Bądźmy otwarci na różne przekazy, nie tylko te mainstreamowe, ale i wszelkie inne.
Jak pisze Alina Płaziak-Janiszewska: „filtrowanie wiedzy poprzez pryzmat doświadczeń oraz przeżyć uczniów i uczennic czy też kojarzenie z tym, co bliskie i bezpośrednio związane z dziećmi jest jednym z fundamentów skutecznego uczenia (się). **Informacje, które nas dotyczą, łatwiej do nas docierają, nawet wtedy, gdy nasza uwaga pochłonięta jest czymś innym lub występuje nadmiar bodźców.** Polecam jej artykuł „W stronę efektywnego uczenia się”. Zdobyte przez kilka lat doświadczenie placówek oświatowych w gminie Baranów k/Kępna opisuje Andrzej Tyra w swoim artykule „Jedyna taka gmina w Wielkopolsce?”. Działania podejmowane przez rodziców, nauczycieli, dyrektorów szkół są planowane i odnoszą się do różnych aspektów funkcjonowania placówek edukacyjnych. Z dyrektorami szkół tej gminy spotkałem się na początku lipca br. Wiem, że przykład gminy Baranów może być wzorem dla innych samorządów.
Ponadto w bieżącym numerze znajdują się teksty o ćwiczeniu uważności wśród dzieci, o tym jak zachwyt może modelować kompetencje nauczyciela, który „nigdy nie chodził do szkoły”, próbę odpowiedzi na pytanie, czy nadal „warto studiować” i sporo innych tematów.
Last but not least, gorąco polecam referat E. Zarzyckiej, przedstawiający uwagi i spostrzeżenia nauczyciela rozpoczynającego pracę w szkole i pokazujący prawdziwe oblicze polskiej szkoły. Zachęcam do lektury.

Jarosław Wujkowski
Dyrektor Ośrodka Doskonalenia
Nauczycieli w Kaliszu

Redakcja: Wojciech Kos (red. naczelny), Jarosław Wujkowski (sekretarz red.), Hieronim Duczmal (korekta), Ewa Kowalczyk-Wisniewska (rysunki), Rafał Lisiak (projekt, łamanie)

Wydawca: Departament Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

Druk: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu,
ul. Wrocławska 182, 62-800 Kalisz

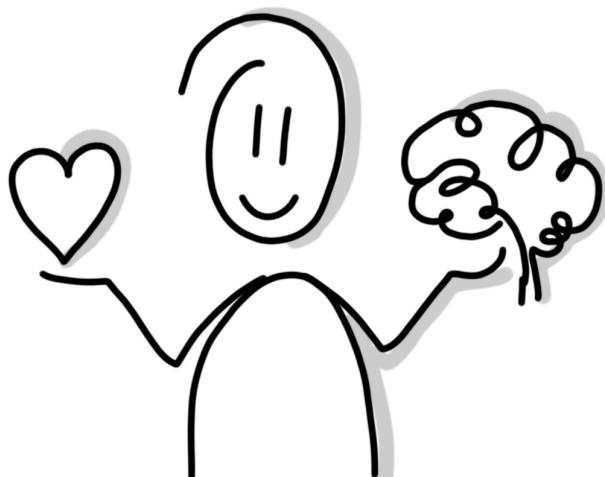
W NUMERZE

Lidia Goška MINDFULLNESS, czy jak ćwiczyć uważność u dzieci i młodzieży	5
dr Magda Wojdyła-Bednarczyk Etyka w biznesie – czy się opłaca?	11
Alina Płaziak-Janiszewska W stronę efektywnego uczenia (się)	16
Katarzyna Włodkowska Studia. Czy nadal warto?	18
Katarzyna Borowiak Roła ogrodów zoologicznych w edukacji przyrodniczej	23
Małgorzata Gralewski Znaczenie udziału w programie Erasmus+ (refleksje nauczycielki)	27
Anna Berdzińska Od Paryża 1924 roku do Paryża 2024 roku. Nauczanie z pasją – kreatywne pomysły na lekcje o polskich mistrzach sportu w Roku Polskich Olimpijczyków	33
Katarzyna Roszak-Markowska Zachwyt to potęga	37
Małgorzata Hypś-Wolińska Metoda modelowania dialogów w klasie (Questioning the Author lub The Nature)	41
Andrzej Tyra Jedyna taka gmina w Wielkopolsce?	44
Dr Paweł M. Owsiany, Katarzyna Kwaśnik, Karolina Skotarczak-Dobrzyńska, Iwona Kukowska, Michalina Owsiana O szkolnych i akademickich potrzebach w procesie kształcenia przyszłych inżynierów w erze wyzwań globalnych i Społeczeństwa 5.0	50
Ewa Zarzycka Nauczyciel na starcie – jego pasje, aspiracje, potrzeby i wyzwania	59

**Z przykrością informujemy,
o śmierci naszej Koleżanki
i Korektorki Edusfery
Iwonki Gubańskiej.**

**Iwona Gubańska – nauczyciel konsultant CDN Leszno,
nauczyciel języka polskiego w III LO w Lesznie,
wychowawca, egzaminator, szkoleniowiec,
redaktor naczelny czasopisma
CDN Leszno: Problemy Oświaty i Wychowania.
Znany i ceniony w środowisku pedagog.**

MINDFULNESS, CZYLI JAK ĆWICZYĆ UWAŻNOŚĆ U DZIECI I MŁODZIEŻY?

LIDIA GOŚKA

„Uważność pozwala nam obserwować nasze myśli, widzieć, jak jedna myśl prowadzi do następnej, decydować, czy podążamy niezdrową ścieżką, a jeśli podążamy, to puszczać je i zmieniać kierunki”. „Uważność pomaga nam wyznaczać granice, ujawniając, co czyni nas nieszczęśliwymi i co przynosi nam spokój”.

Cytat: Anna Dobosz

Co to jest uważność?

Uważność, czyli Mindfulness, to skierowanie swojej uwagi na „tu i teraz”. Jest to świadomość chwili, skupienie się na niej. Autorem teorii uważności jest profesor Jon Kabat-Zinn, który wprowadził uważność do świata medycyny. Opracował program redukcji stresu przy pomocy uważności zwany Mindfulness Based Stress Reduction. Program ten był początkowo adresowany do osób, które zmagają się z długotrwałym bólem w wyniku różnych chorób. Polegał on na ośmiotygodniowym praktykowaniu uważności poprzez metody rodem z buddyzmu, które były jednak realizowane w świeckiej formie. Te metody to: uważne oddychanie, medytacja oraz świadome i uważne wykonywanie codziennych czynności takich jak chodzenie, wykonywanie obowiązków domowych, jedzenie, odpoczynek itp. Uważność jest to stan świadomego skupienia na obecnej chwili, na swoim oddechu oraz zwrócenie uwagi na stan umysłu w danym momencie. Podczas ćwiczenia uważności koncentrujemy się wyłącznie na teraźniejszości, staramy się zapomnieć o tym, co było w przeszłości oraz pozbywamy się obaw o przyszłość. Liczy się tylko „tu i teraz”, my i nasz oddech.

Korzyści płynące z ćwiczenia uważności:

- wspieranie zdrowia psychicznego i emocjonalnego;
- redukcja stresu i napięcia emocjonalnego;
- nauka radzenia sobie z emocjami;
- zwiększenie samoświadomości i wrażliwości;
- budowanie lepszych relacji z innymi i samym sobą;
- wspomaganie radzenia sobie z lękiem;
- zapobieganie występowaniu depresji oraz wspomaganie w leczeniu depresji;
- nauka świadomego oddychania;
- poprawa koncentracji uwagi;
- poprawa jakości snu i odpoczynku.

Kilka słów o medytacji

Nieodłącznym elementem uważności jest medytacja. Czym ona jest i czy jest to to samo, co ćwiczenie uważności? Medytacja jest praktyką umysłu, która ma na celu uspokojenie umysłu, skoncentrowanie uwagi na relaks lub osiągnięcie stanu świadomości. W medytacji liczy się obserwacja siebie i własnych myśli, emocji, swojego ciała. Efektem medytacji jest oczyszczenie swojego umysłu, nauka prawidłowego i świadomego oddychania.

Medytacja krok po kroku:

1. Usiądź wygodnie lub połóż się.
2. Wyznacz określony czas na medytację.
3. Zwróć uwagę na swoje ciało i postawę.
4. Głęboko oddychaj (wdech nosem, wydech ustami).
5. Nie spiesz się. Skoncentruj się na swoich myślach.
6. Zakończ medytować ze spokojem i wdzięcznością.

Medytacja to sposób na wyciszenie się i odcięcie od codziennych stresów i problemów.

Kilka słów o wizualizacji

Wizualizacja to technika relaksacyjna, dzięki której lepiej radzimy sobie ze stresem. Polega na wyobrażeniu sobie pozytywnych obrazów, przeżyć, wspomnień. Nieodłącznym elementem wizualizacji jest skupienie się na własnym oddechu. Do wizualizacji wykorzystuje się często gotowe teksty, które opisują na przykład morze i jego uroki, lot ptaka, stawanie się motylem, wiosenne podmuchy wiatru, zapach kwiatów i inne. Można także spisać własne wspomnienia i przywoływać je w czasie wizualizacji.

Wizualizacja krok po kroku:

1. Siedzimy lub leżymy w zamkniętym kręgu. Można siedzieć na podłodze po turecku albo na krzesłach, ale w pozycji

„króla”. Pozycja „króla” to siedzenie na krześle, obie stopy są oparte na podłodze, siedzimy wyprostowani, dłonie opieramy na kolanach, głowa wyprostowana podbródek lekko skierowany ku górze).

2. Zamykamy oczy. Zwracamy uwagę na swój komfort i brak czynników rozpraszających.
3. Nie spieszmy się podczas wykonywania ćwiczenia.
4. W trakcie ćwiczenia zwracamy uwagę na oddech, by był spokojny i płynny, oddychamy przeponą.
5. W trakcie ćwiczenia można włączyć muzykę relaksacyjną, ale równie dobrze można ćwiczenie wykonać w zupełnej ciszy.
6. Przywołujemy własne, miłe wspomnienia lub prosimy kogoś, by przeczytał nam tekst wizualizacji. Podczas czytania tekstu nie stosujemy intonacji aktorskiej, ale czytamy powoli i wyraźnie, by wprowadzić uczniów w stan relaksu.

Polecane teksty wizualizacji dla dzieci i młodzieży:

1. Kolory tęczy

„Proponuję wam wyobrażenie sobie kolorów tęczy. Zamknijcie oczy. Każdy kolejny kolor będzie cię wprowadzał w stan coraz głębszego odprężenia. Jeśli trudno ci zobaczyć kolor, nie przejmuj się i do niczego nie zmuszaj. Wystarczy, że nazwiesz go w myślach. Zacznij od czerwieni. Jest to piękny, głęboki, purpurowy odcień czerwieni, jak kula zachodzącego słońca. Jest to czerwień dojrzałego, czerwonego jabłka. Przypomina dojrzałą, purpurową różę. Kolor czerwony... przechodzi stopniowo w barwę pomarańczową. Dynamiczną, promienną, jak kosz pełen pomarańczy. Kolor pomarańczowy... powoli zamienia się w żółty. Świetlisty, żółty, jak słońce. Gorący, żółty, jak słońce. Poczuj to ciepło w swoim splocie słonecznym. Twoje ciało staje się ciepłe, przyjemnie ciepłe, odprę-

żone. Kolor żółty, jak fontanna ciepła. Pozwól, aby to ciepło przeniknęło wszystkie części twojego ciała. Zatroszcz się o swoje ciało. Potrzebuje twojej uwagi, dbałości i troski. Kolor żółty... Stopniowo zmienia się w zieleń. Zielony, jak łąka w pogodny, letni dzień. Zielony, jak liść. Zielony, jak las. Jest ci dobrze. Czujesz się spokojny... Powoli pojawia się i wypełnia cię kolor niebieski. Głęboki, piękny, spokojny, niebieski, jak niebo w majowy dzień. Jak woda w jeziorze. Jak ocean. Niebieski... I wreszcie pojawia się fiolet. Osiągnąłeś stan głębokiego odprężenia. Jesteś spokojny, zrelaksowany, radosny. Jest ci dobrze. Pozostań jeszcze przez chwilę z tymi wszystkimi przyjemnymi doznaniem w twoim ciele, poczuj je. A teraz policz od 10 do 1. Kiedy powiem 1 – „otwórz oczy” („Klucz do efektywności nauczania”, H. Hamer).

2. Lotnia

„Usiądź lub połóż się wygodnie, zamknij oczy (10 sekund). Przyjmij jeszcze wygodniejszą pozycję. Wyobraź sobie, że stoisz na łące, wysoko w górach. Patrzysz daleko w przestrzeń, twój wzrok prawie gubi się na horyzoncie. Wokół widać wiele szczytów i wzgórz, mają różne kształty i kolory. Niedaleko przed tobą widać kolorowe skrzydła. To lotnia. Podchodzisz bliżej; nie widać nikogo. Jesteś ciekawy, oglądasz drążki, wsiadasz i przypinasz pasy. Podnosisz lotnię, jesteś pewien: chcesz latać. Teraz ruszasz z miejsca, unosisz się w powietrze, płyniesz wolno. Powietrze otacza twoje ciało. To cudowne uczucie. Bez obawy żeglujesz przez powietrze. Jesteś wolny i wysoko ponad wszystkim – uczucie, którego nie da się opisać. Czujesz się wspaniale, ogarnia cię głęboki spokój, nic, zupełnie nic cię nie obciąża, jesteś wolny jak ptak. Jesteś zupełnie spokojny i odprężony, ogarnia cię spokój. Wracasz ponownie do klasy, zwijasz dłonie w pięści i napinasz, przeciągasz się i wyciągasz, po-

woli otwierasz oczy". („Relaks w nauczaniu", H. Teml).

3. Biały obłoczek

„Usiądź lub połóż się wygodnie, spróbuj przyjąć przyjemną pozycję, jeszcze wygodniejszą. Wyobraź sobie, że jest ciepły, letni dzień, a ty leżysz na plecach na łące. Leżysz tak, zupełnie odprężony, i patrzysz w czyste bezchmurne niebo (ok. 15 sekund). Leżysz wygodnie w trawie, jesteś odprężony i zadowolony z siebie. Napawasz się pięknem cudownie niebieskiego nieba. Wolniutko, daleko na horyzoncie pojawia się mały, biały obłoczek. Patrzysz zafascynowany na tę chmurkę, która powoli zbliża się do ciebie. Leżysz tak, odprężony, rozluźniony, spokojny. Sam stań się małą, białą chmurką, zmień się w obłok. Teraz to ty jesteś małą, białą chmurką. Rozpłynąłeś się całkowicie w bieli obłoku. Jesteś zupełnie odprężony, jesteś sobą. Jesteś rozluźniony i absolutnie spokojny (ok. 1 min.). Jesteś przyjemnie zrelaksowany, świeży i pełen sił. Poruszaj palcami, przetrzyj dłońią o dłoń, otwórz powoli oczy, przeciągnij się i wyciągnij. Jesteś rozluźniony, spokojny, skoncentrowany". (H. Teml, „Relaks w nauczaniu").

4. Lubić samego siebie

„Na początku tych zajęć chciałabym ci pokazać możliwość zrobienia czegoś dobrego dla siebie samego, żebyś potem mógł pracować z ufnością i radością. Możesz w czasie tego krótkiego eksperymentu nauczyć się bardziej lubić siebie samego. Jeśli akceptujemy siebie, to łatwiej przychodzi nam wszystko w życiu. Możemy odnosić się do innych bardziej przyjaźnie, jeśli samych siebie traktujemy z przyjaźnią i miłością. Usiądź lub połóż się wygodnie (ok. 10 sekund). Zamknij oczy. Poczuj wszystkie części ciała, które stykają się z podłogą. Rozluźnij wszystkie mięśnie. Nie musisz nic robić, podłoga cię niesie i daje ci poczucie bezpieczeństwa. Połóż teraz prawą dłoń nieco poniżej pępka

(ok. 15 sekund). Połóż teraz lewą dłoń na pępku. Prawdopodobnie złościsz się już kiedyś na siebie i w duchu wymyślałeś sobie „Nie mogę tego zrobić, jestem głupi; nigdy tego nie zrobię". Jeśli nawet tak było, to teraz możesz sobie wszystko wybaczyć – to, że byłeś taki niemąty dla siebie. Powiedz sobie teraz, że się lubisz i kochasz. Zaczynaj kochać wszystko, co znajduje się pod twoją prawą ręką. Skoncentruj się teraz na tym, żeby przyjaźnie odnosić się do wszystkiego, co znajduje się pod twoją lewą ręką. Teraz dotknij innych miejsc na ciele i niech wypełni cię uczucie miłości. Zapamiętaj, jak to miło kochać samego siebie. Policz teraz od 10 do 1. Kiedy dojdę do 1, otworzysz oczy i będziesz odświeżony i pełen sił". (H. Hammer, „Klucz do efektywności nauczania").

5. Jestem spokojny i pewny

„Usiądź wygodnie, połóż dłonie na udach, rozluźnij ramiona (ok. 10 sekund). Zamknij oczy. Wyobraź sobie, że idziesz przez piękną, spokojną okolicę. Widzisz zielone łąki i spokojnie pasące się owce. Docho- dzisz do jeziora. Widzisz ławkę nad samym brzegiem. Siadasz na niej i wsłuchujesz się w plusk wody. Siedzisz w tym spokojnym miejscu i spokój otoczenia udziela się tobie. Czujesz spokój wokół siebie i w sobie. Mówisz sobie: „Jestem zupełnie spokojny" (ok. 30 sekund). Siedzisz dalej na ławce, zupełnie spokojny i rozluźniony. Myślisz o nauce, hobby, o czynnościach, które sprawiają ci przyjemność. Myślisz o tym, co naprawdę wspaniale ci wychodzi. Wiesz, że jesteś w tym naprawdę dobry. To wspaniałe uczucie, kiedy coś się udaje. Zegnij teraz ręce, wyciągnij je, odetchnij głęboko. Otwórz oczy. Jesteś teraz spokojny i wierzysz we własne siły". (H. Teml, „Relaks w nauczaniu").

6. Sprzedawca lodów

„Usiądź lub połóż się wygodnie (ok. 10 sekund). Zamknij oczy. Niech spłynie

z ciebie całe napięcie. Z każdym oddechem czujesz się coraz bardziej odprężony, rozluźniony. Wyobraź sobie, że idziesz ulicą, mijasz wielu swoich kolegów z klasy, machasz do nich radośnie, uśmiechasz się. Oni odwzajemniają ci tym samym. Widzisz mały wózek sprzedawcy lodów. To wesoły, ubrany na biało mężczyzna w białej czapce. Sprzedawca lodów zna cię doskonale, da ci teraz ogromną porcję – rożek wypełniony siedmioma gałkami. Podejdź do niego i przyjrzyj mu się uważnie. Najpierw wyciąga odpowiednio duży rożek. Ujmuje w rękę tyżkę do lodów. Otwiera pierwszy pojemnik z lodami truskawkowymi. Patrz, jak nakłada czerwone lody do rożka (ok. 10 sekund). Teraz otwiera następny pojemnik z lodami pomarańczowymi. Sięga głęboko i nakłada pomarańczowe lody na czerwone. W następnym pojemniku znajdują się żółte lody cytrynowe. Sprzedawca nakłada żółtą gałkę na pomarańczową. Co jest w następnym pojemniku? Ach, zielone lody pistacjowe. Zielona gałka zostaje ułożona na wierzchu góry lodowej. Sprzedawca odsuwa teraz pokrywę kolejnego pojemnika. Tu znowu mamy cudowne niebieskie lody jagodowe. Widzisz kawałki jagód? Teraz sprzedawca wyciąga liliową kulkę – orzeźwiające lody winogronowe. Układa liliową kulkę na samym wierzchu. A teraz ukoronowanie dzieła: fioletowa gałka łąduje na samym szczycie. Przyjrzyj się uważnie swojemu rożkowi w kolorze tęczy. Wyobraź sobie, że możesz spróbować każdego rodzaju lodów. Wyobraź sobie, że zjadasz fioletową kulkę, teraz kolej na liliową. Liżesz niebieską, a potem zieloną, pistacjową. Wyobraź sobie teraz żółte lody cytrynowe. A teraz smak lodów pomarańczowych. Zostały tylko czerwone, truskawkowe, których teraz możesz spróbować”. (H. Teml, „Relaks w nauczaniu”).

7. Wyspa

„Usiądź lub połóż się wygodnie (ok. 10 sekund), zamknij oczy, przyjmij jeszcze

wygodniejszą pozycję. Znajdujesz się na wyspie, na środku oceanu. Wokół panuje zupełna cisza, spokój, słońce, czujesz ciepło. Słońce świeci na stopy i nogi. Czujesz jego promienie na rękach i ramionach. Idziesz boso plażą wzdłuż brzegu. Czujesz ciepło piasku na bosych stopach. Ciepło ogarnia całe twoje ciało. Spokój, ciepło, spokój, ciepło, czujesz? Morze jest przed tobą, fale poruszają się w przód i w tył, w przód i w tył, przyptyw – odpływ, przyptyw – odpływ. Wdech i wydech pokrywa się z rytmem fal. W górę i w dół, w górę i w dół. Oddychasz równo i spokojnie. Oddychasz, oddech przychodzi sam. Za tobą gęszczą kwitnących krzewów, drzewa i palmy, zielona ściana – nie do przebycia. Chcesz przejść przez nią. Jesteś ciekawy, odważny? Chcesz zobaczyć, przeżyć. Słyszysz dźwięki wydawane przez zwierzęta. Jesteś bardzo odważny... przebędziesz ten zielony gęszcz. Zapachy – słodkie, tajemnicze. Ciepło, światło, jasne południe. Jesteś zupełnie spokojny, rozluźniony. Teraz wracasz do klasy. Zwijasz dłonie w pięści, napinasz ramiona, przeciągasz się, ziewasz, otwierasz oczy”. (H. Teml, „Relaks w nauczaniu”)

8. Idealne miejsce do wypoczynku

„Usiądź wygodnie, obie stopy stoją na ziemi. Ręce luźno ułożone na udach. Jeśli chcesz skrzyżuj je na ławce i połóż na nich głowę. Zamknij oczy (ok. 10 sekund). Poczuj, jak brzuch unosi się przy oddychaniu. Z każdym wydechem ogarnia cię coraz większe uczucie odprężenia. Wyobraź sobie teraz, że siedzisz zrelaksowany, w miejscu, gdzie doskonale się czujesz. Może jest to łąka, może plaża nad morzem albo ławka w parku. Niech obraz tego miejsca pojawi się przed tobą. Jesteś właśnie w tym miejscu. Odpoczywasz. Odprężasz się. Nie myślisz o niczym. Masz wystarczająco dużo czasu, żeby cieszyć się pobytem w tym właśnie miejscu, dopóki gra muzyka (ok. 2–5 min. spokojnej muzy-

ki). Po zakończeniu utworu: Wróć teraz ze swojego miejsca odpoczynku.

Poruszaj palcami, napnij mięśnie ramion. Otwórz oczy, przeciągnij się. Masz teraz mnóstwo świeżych sił, czujesz się wypoczęty”.

(H. Teml, „Relaks w nauczaniu”).

9. Zobaczyć swoje emocje

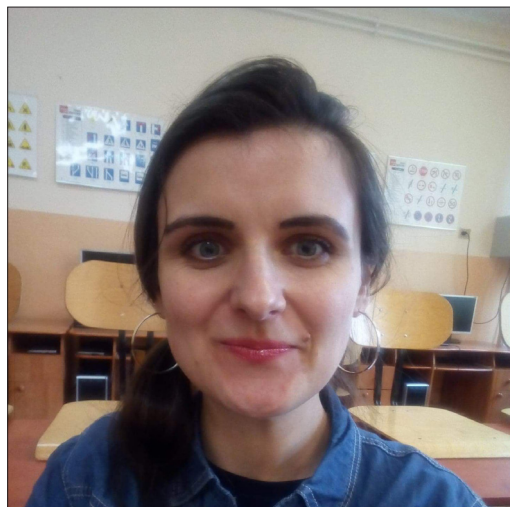
„Usiądź lub połóż się w takiej pozycji, byś mógł się odprężyć, zamknij oczy, cały czas miej oczy zamknięte (ok.10 sekund). Poczuj, w których miejscach twoje ciało dotyka krzesła lub podłogi. Niech całe napięcie odpłynie z twojego ciała, nóg, rąk i ramion, brzucha, barków, twarzy. Odprężasz się coraz bardziej, z każdym oddechem uspokaja się twoje ciało i duch. Wyobraź sobie, że masz przed sobą białą ekran, taki jak w kinie, zanim zacznie się projekcja. Na ekranie tym za chwilę pojawią się twoje uczucia. Zobacz kolory i kształty tych uczuć. Najpierw widzisz spokój – jak wygląda? Jaki ma kolor? Teraz przyglądasz się swojemu smutkowi. Przyjrzyj się swojej radości. Zatrzymaj się chwilę. Teraz na ekranie widzisz swoje znużenie. Obejrzyj dokładnie następne swoje uczucie – to złość. Na koniec znów przyglądasz się swojemu spokojowi. Jesteś spokojny i odprężony. Policzę teraz od 10 do 1. Kiedy powiem 1 – otwórz oczy”. (H. Teml, „Relaks w nauczaniu”).

10. Poradzić sobie ze stresem

„Chciałabym wam dzisiaj pokazać jeszcze jeden sposób radzenia sobie ze stresem. W tym ćwiczeniu będziecie mogli wydymać z siebie wasze troski, kłopoty, strach, niepewność i wdychać pewność oraz zaufanie. Stań na swoim miejscu w szerokim rozkroku. Zwiń dłonie w pięści i wysuń usta w przód. Wydymaj silnie powietrze. Spróbuj (ok.10 sekund). Wyobraź sobie, że ten wydech może wydymnąć z ciebie cały stres, niepewność. Wszystko, co ci przeszkadza, co cię złości,

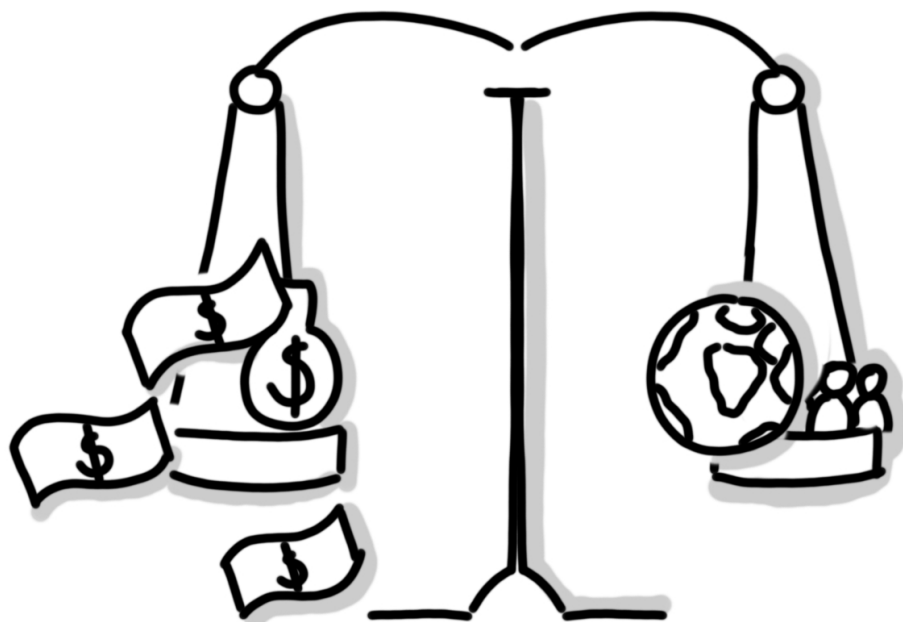
to, czego nie lubisz, możesz z siebie wyrzucić tym strumieniem powietrza. Ważne jest, abyś zaangażował siły fizyczne i duchowe, by wydymnąć z siebie problemy. Skoncentruj się teraz na tym. Niepewność, zwątpienie i zagubienie wyrzuć z siebie silnym strumieniem powietrza (ok. 20 sekund). Wyobraź sobie, że wdech wprowadza do ciebie nową siłę i moc. Pewność, radość i zaufanie wzrastają w tobie. Skoncentruj się na tym, że wdech przynosi ci nową siłę i energię, a wydech powoduje wyrzucenie z siebie wszystkich problemów i zmartwień”. (H. Hamer, „Klucz do efektywności nauczania”).

Do ćwiczeń uważności wykorzystujemy muzykę relaksacyjną.

LIDIA GOŚKA

pedagog szkolny, pedagog specjalny
Szkoła Podstawowa im. Marii
Konopnickiej w Osieczy

ETYKA W BIZNESIE – CZY SIĘ OPŁACA?

DR MAGDA WOJDYŁA-BEDNARCZYK

Etyka w biznesie to jeden z najistotniejszych problemów, przed jakim obecnie staje świat. Każdy z nas ma osobisty kodeks moralny, który kształtuje jego codzienne zachowanie. Podejmujemy etyczne decyzje, wybierając chociażby sposób interakcji z innymi osobami. Firmy także biorą pod uwagę etykę przy wdrażaniu swoich polityk, zdając sobie sprawę, iż ich nieetyczne zachowanie może znacząco wpłynąć na odbiór publiczny, codzienną działalność i przychody.

Etyka biznesu to zasady, którymi kierujemy się przy podejmowaniu decyzji. Przedsiębiorcom trudno jest działać w ramach jednego zestawu przyjętych standardów lub wytycznych. Muszą jednak stawić czoła wielu wyzwaniom w miejscu pracy z powodu różnych interpretacji tego, co etyczne. Etyka w biznesie jest tematem wielowymiarowym i wartościowym zarówno dla organizacji, jak i dla pracowników. Obecnie konkurencja jest coraz bardziej zacięta, a wymogi klientów i społeczeństwa stawiają przed przedsiębiorstwami nowe wyzwania. Sytuacje często wymagają poruszania się po szarej strefie, gdzie nie jest do końca jasne, co jest dobre, a co złe.

Etyka biznesu jest dziedziną zajmującą się analizą ekonomiczną, a także rozważaniami nad etyczną strefą biznesu. Należy mieć na uwadze, iż pojęcie etyki biznesu wielokrotnie uważane jest za sprzeczne wewnętrznie, ponieważ sama etyka nie powinna być w żaden sposób kojarzona z jakimkolwiek interesem, a jak wiadomo biznes właśnie na tym jest oparty, musi być przecież dochodowy. Wiedza na temat etyki oraz umiejętność stosowania odpowiednich wartości staje się nie tylko fundamentem etycznego podejścia w biznesie, ale również stanowi istotny element dla rozwoju kariery zawodowej. Etyczny biznes powinien więc być zgodny zarówno z przepisami prawnymi, jak i obowiązującymi w społeczeństwie normami obyczajowymi.

Przemysł 4.0 dotyczący nie tylko technologii, ale też nowych sposobów pracy i roli ludzi w przemyśle, gospodarka cyrkularna, której celem jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i poziomu wykorzystania energii powodują, że przedsiębiorcy oraz ich klienci często czują się zagubieni. Kluczowe staje się

także pytanie o etykę wykorzystania sztucznej inteligencji w biznesie. Jest to nie tylko pytanie o dobre samopoczucie właścicieli i pozytywne doświadczenia klientów firm. Niezrozumienie lub ignorowanie etycznych aspektów sztucznej inteligencji może prowadzić do negatywnych konsekwencji społecznych, gospodarczych, a nawet prawnych na dużą skalę.

Przedsiębiorcy szukają więc etycznych odpowiedzi i wskazówek, jak w różnych sytuacjach biznesowych powinni się zachować, biorąc pod uwagę zmiany na rynku w kontekście chociażby innowacyjnych modeli biznesowych czy powstających nowych produktów inwestycyjnych.

Na początku może wydawać się stosunkowo łatwe do zidentyfikowania nieetycznego zachowania. Kiedy porusza się temat etyki biznesu, większość ludzi natychmiast koncentruje się na korupcji i przekupywaniu, wpływając na zasoby ludzkie, odpowiedzialność społeczną i środowisko.

Koncepcja etyki prowadzenia działalności gospodarczej może dotyczyć różnych sfer. Wyróżnia się trzy podstawowe poziomy etyki biznesu:

- mikro: na tym poziomie etyka biznesu koncentruje się na decyzjach i działaniach pracowników oraz kadry zarządzającej.
- mezo: to inaczej poziom organizacji, odnosi się do wartości, norm i praktyk, które kierują zachowaniem i działaniami firmy.
- makro: przedmiotem etyki jest opis zjawisk ekonomicznych z punktu widzenia wartości etycznych w skali całego systemu gospodarczego. Na tym poziomie również liczy się kwestia etycznego wymiaru polityki społecz-

nej, jak i kultury (nierówności społecznych, korupcji, łapownictwa).¹

Spółeczna odpowiedzialność biznesu

Coraz więcej przedsiębiorstw działa zgodnie z koncepcją społeczną odpowiedzialności biznesu, oznaczanej w skrócie jako CSR (ang. corporate social responsibility). Idea tego zjawiska została zinstytucjonalizowana w 2000 roku na unijnym szczycie w Lizbonie. Został wówczas zatwierdzony społeczno-gospodarczy program, którego głównym celem było uczynienie ze Wspólnoty Europejskiej najbardziej prężnej, konkurencyjnej, innowacyjnej gospodarki świata, która będzie przystosowana do realizacji strategii zrównoważonego rozwoju.²

Dobrowolne uwzględnianie w działalności firmy interesów społecznych i aspektów środowiskowych, a także budowanie dobrych relacji z osobami i organizacjami zainteresowanymi działalnością firmy to główne cele koncepcji CSR. Praktykując społeczną odpowiedzialność biznesu, firmy i organizacje mogą być świadome wpływu, jaki wywierają na wszystkie aspekty społeczeństwa, w tym gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

Dylematy etyczne w biznesie

Zmiany zachodzące w świecie biznesu wymagają od menedżerów nie tylko umiejętności fachowych niezbędnych do generowania sukcesu finansowego, ale też zmiany sposobu myślenia, postrzegania i pojmowania roli i zadań współczesnej organizacji.

Dylemat etyczny to konflikt obowiązków zawodowych czy też podjętych zobowiązań, z których jedno nie może być przedłożone nad drugie. To paradoks, który pojawia się, gdy istnieją dwie lub więcej

opcji, ale żadna z nich nie jest najlepszą opcją etyczną lub moralną. Molestowanie seksualne, nepotyzm, dyskryminacja – to tylko niektóre z dylematów etycznych, które zdarzają się w dzisiejszym miejscu pracy. Dobrzy menedżerowie muszą być zdolni do tworzenia wizji

i strategii rozwoju organizacji, stymulowania efektywności gospodarczej ale też muszą być zdolni do „przemiany złego na dobre”, aby osiągać to, co uznaje się za dobro ogółu.

Światowe Badanie Uczciwości w Biznesie 2024

Badania dotyczące uczciwości w biznesie wskazują, że rośnie skłonność wśród firm w Polsce do działań nieetycznych. Światowe Badanie Uczciwości w Biznesie zostało zrealizowane na zlecenie brytyjskiej firmy Ernst & Young Global Limited w formie wywiadów z członkami zarządów, przedstawicielami kadry kierowniczej wyższego szczebla, managerami

i pracownikami wybranych dużych spółek i instytucji publicznych z 53 krajów, w tym z udziałem 100 firm z Polski.

Raport ten dostarcza wielu ważnych i jednocześnie niepokojących informacji na temat stanu uczciwości w polskim biznesie: 40% badanych przyznało, że standardy uczciwości w ich firmach pogorszyły się ze względu na presję kierownictwa. 19% polskich spółek doświadczyło znaczącego oszustwa lub naruszenia w ciągu ostatnich 2 lat. Aż 53% badanych w Polsce dopuszcza możliwość nieuczciwego działania w celu poprawy perspektywy rozwoju własnej kariery lub pakietu wynagrodzenia. Ponad 35% badanych w Polsce ma wiedzę o niewłaściwym postępowaniu, którego nie zdecydowała się ujawnić. 60% odczuwało presję, aby nie zgłaszać zauważonego

¹ W. Gasparski, (2007), Wykłady z etyki biznesu, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego., Warszawa.

² Stanisław Brzeziński. 2012. „Czynniki kształtujące orientację rynkowej odpowiedzialności społecznej”. Marketing i Rynek nr 11.

nieuczciwego zachowania. Raport pokazuje pogorszenie się standardów uczciwości sprzedawców i partnerów biznesowych firm w naszym kraju.³

Znaczenie etyki w biznesie

Etyka w biznesie wcale nie musi być przeszkodą w osiąganiu zysków. Przedsiębiorca kierujący się wartościami etycznymi może odnieść wiele biznesowych korzyści, zwłaszcza wizerunkowych. Pozostałe korzyści etycznego biznesu to, m.in.:

- wzrost poziomu kultury organizacyjnej,
- poprawa konkurencyjności,
- pozyskanie i utrzymanie najlepszych pracowników,
- zwiększenie lojalności klientów,
- redukcja konfliktów interesów,
- minimalizacja przypadków wewnętrznej korupcji.

Organizacje, które wdrażają etyczne wartości w codzienne praktyki, tworzą środowisko, w którym ludzie działają zgodnie z zasadami, mają poczucie bezpieczeństwa

i motywacji, a także cenią innowacyjność i współpracę. Przyjmowanie etycznej postawy przez organizację jest równoznaczne z wspieraniem wysokiej kultury zarządzania.

Etyka jest nagrodą samą w sobie, zarówno w biznesie, jak i w życiu prywatnym. Życie etyczne odzwierciedla dobry charakter i troskę o dobro innych. Prowadzi to do poczucia dobrej woli wobec innych, które pielęgnuje szacunek do samego siebie i wewnętrzną siłę.

BIBLIOGRAFIA

- Stanisław Brzeziński „Czynniki kształtujące orientację rynkowej odpowiedzialności społecznej”. Marketing i Rynek nr 11. 2012.
- W. Gasparski, (2007), *Wykłady z etyki biznesu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa.
- https://www.ey.com/en_gl/insights/forensic-integrity-services/global-integrity-report.

MAGDA WOJDYŁA-BEDNARCZYK

Doktor nauk ekonomicznych
(w trakcie przygotowywania pracy habilitacyjnej), wykładowca Uniwersytetu WSB Merito w Poznaniu, Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

Nauczyciel konsultant w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lesznie.
Założycielka Centrum Edukacyjno-Językowego HOME English.
Nauczyciel dyplomowany, dwujęzyczny, uczący w ramach programu IB matury międzynarodowej w II Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika z Oddziałami Dwujęzycznymi i Międzynarodowymi w Lesznie.

³ https://www.ey.com/en_gl/insights/forensic-integrity-services/global-integrity-report.

W STRONĘ EFEKTYWNEGO UCZENIA (SIĘ)

ALINA PŁAZIAK-JANISZEWSKA

Pedagodzy poszukują prostych psychologicznych mechanizmów, sprzyjających efektywnemu uczeniu (się), które można następnie przełożyć na różne techniki i metody pracy w szkole. Jednym z nich jest efekt cocktail party: „informacje, które nas dotyczą, łatwiej do nas docierają, nawet wtedy, gdy nasza uwaga pochłonięta jest czymś innym lub występuje nadmiar bodźców. (...) Informacje, które nas dotyczą, nie tylko lepiej wychwytyjemy, ale – jak wskazują wyniki badań psychologicznych – również lepiej zapamiętujemy. Lepsze pamiętanie tego, co nas dotyczy, nazywać będziemy efektem odniesienia do JA”.¹ Innymi słowy filtrowanie wiedzy poprzez pryzmat doświadczeń oraz przeżyć uczniów i uczennic czy też kojarzenie z tym, co bliskie i bezpośrednio związane z dziećmi jest jednym z fundamentów skutecznego uczenia (się).

Wykorzystanie tej prostej zasady wymaga od osoby prowadzącej przyjęcia perspektywy młodego człowieka i przygotowywania się do lekcji od zadania sobie ważnego pytania: co takiego może być ważnego dla dziesięcio-, dwunasto-, trzynastolatka w danym temacie? W jaki sposób dziecko może wykorzystać w praktyce zdobytą wiedzę? A także orientowania się w tym, co dzieje się na bieżąco w świecie, szczególnie medialnym. Przykładowo, kiedy rozmawiamy o średniowiecznych kronikach – warto odnieść się do współczesnych sposobów zapisywania wydarzeń i zapytać, kto prowadzi blog, albo w jaki inny multimedialny sposób prezentuje ważne wydarzenia ze swojego życia. Taka strategia tworzy warunki do patrzenia na siebie, ludzi i świat z różnych punktów widzenia, a przez to kształci wrażliwość i empatię.

KWL (KNOW – Want to know – Learned)²

Prostą, ale ciekawą graficznie techniką na rozpoczęcie cyklu lekcji, może okazać się przygotowanie przez klasę albo przez każdą osobę plakatu, który dzielimy na trzy części. W pierwszej kolumnie uczeń/uczenica wpisuje, co już wie na dany temat (K-Know); w środkowej – co chciałby wiedzieć w formie pytań (W-Want to know). Pytania te można później poklasyfikować na różne kategorie, natomiast ostatnia kolumna wypełniania jest po zajęciach i dotyczy już zdobytej wiedzy (Learned). W tej części można także przygotować listę korzyści, czyli określić, jak można wykorzystać w życiu codziennym zdobyte informacje czy umiejętności. Ponadto tak przygotowane spostrzeżenia mogą stanowić punkt wyjścia do opracowania mapy pojęć na dany temat. Opisana strategia pokazuje nieskompilowaną, ale bardzo uporządkowaną procedurę pracy nad zagadnieniem z dowolnej dzie-

dziny nauk. Warto podkreślić, że zarówno w początkowej, jak i w ostatniej fazie uczestnicy i uczestniczki pracują, odnosząc się do własnych doświadczeń.

Ja – jako bohater/bohaterka

Kolejną ciekawą propozycją może okazać się jedna z technik darmowych, w której uczestnik/uczestniczka zajęć utożsamia się z dowolnie wybraną postacią fikcyjną, historyczną, realną, itp. i będąc w roli, odpowiada z jej perspektywy na pytania. Prezentowana strategia *Ja jako bohater/bohaterka* ma formę wywiadu. Schemat pracy na zajęciach z wykorzystaniem tej techniki przebiega w ten sposób, że chętne osoby wybierają z opracowywanego przez klasę podczas zajęć tekstu – postać. Może to być niewolnik kolonialnej Ameryki, pierwszy odkrywca Ameryki, naukowiec/naukowczyni (np. Maria Skłodowska-Curie, Mikołaj Kopernik), współczesna pisarka, dziennikarka (np. Olga Tokarczuk), dowolna fikcyjna postać literacka (np. mityczny Syzyf), a nawet przedstawiciel ginącego gatunku zwierząt (np. wieloryb). Pozostałe osoby w klasie opracowują pytania, których zakres może wykraczać poza poznawany materiał, dotyczyć może (prawdopodobnych) emocji, refleksji, spostrzeżeń. Osoba będąca w roli wybranej postaci odpowiada na pytania w pierwszej osobie liczby pojedynczej.

Technika ta bardzo mocno angażuje uczniów i uczennice w proces czytania tekstu, łączy fikcyjne/histeryczne/realne postaci i sytuacje z osobistymi doświadczeniami i przeżyciami młodych ludzi, a przez to ożywia literaturę, historię. Ponadto podczas przygotowania wypowiedzi posługują się oni „swoim” językiem, dokonując parafrazy języka naukowego/literackiego na potoczny i „codzienny”, co na pewno

¹ P. Bąbel, M. Wiśniak, *Jak uczyć, żeby nauczyć*. Vademecum nauczyciel, WSiP, Warszawa 2008, str. 67.

² D. Buehl, *Strategie aktywnego nauczania, czyli jak efektywnie nauczać i uczyć się skutecznie*, tłum. B. Piątek, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2004, str. 89-91.

sprzyja szybszemu przyswojeniu wiedzy. Po prezentacji wywiadów, podsumowując refleksyjnie wykonie zadania, warto jeszcze zadać pytania odnoszące się do „JA”, np: *Czy chciałbym spotkać się z (omawiana postać) w rzeczywistości?*
Co wspólnego ma bohater/bohaterka ze mną?
Czego mnie nauczył/nauczyła?
Jakie wartości/postawy, które prezentuje, są dla mnie ważne?

Pomysł o sytuacji

Pomysł o sytuacji, technika opisana w Uczyc się głębiej. Jak to robić na lekcji³, zachęca nie tylko do odwoływania się do Ja, ale także do przyjmowania różnych perspektyw. „Przed wszystkim uczniowie i uczennice proszeni są o zbadanie zagadnienia z trzech punktów widzenia: osoby uczestniczącej, obserwującej i wspierającej.”⁴ Każdy z tych punktów widzenia można określić jako rundę.

W pierwszej rundzie – uczestnicy i uczestniczki zajęć wyobrażają sobie, że są uczestnikami jakiegoś (omawianego) wydarzenia, zapisują swoje myśli, doświadczenia, uczucia i porównują je z doświadczeniami pozostałych koleżanek i kolegów, próbując znaleźć cechy wspólne. W drugiej rundzie – uczniowie i uczennice patrzą z dystansu, jakby przyglądali się na przykład osobie, która doświadczyła np. uprzedzeń. Wtedy również zapisywane i porównywane są spostrzeżenia. W ostaniej części – każda osoba w klasie zastanawia się, jak by to mogło być, gdyby wspierali kogoś, kto został pokrzywdzony, zraniony, pomówiony, itp. Zajęcia kończą się wspólnym zebraniem wniosków, opracowaniem definicji, stworzeniem zestawu np. uprzedzeń, powodów konfliktów, a następnie dyskusją – na temat oceny procesu ćwiczenia i tego, czego się nauczono.

Opisane powyżej strategię *odnoszenia się do JA* można wykorzystywać w różnych momentach zajęć. Oczywiście, nie muszą to być zawsze rozbudowane metody pracy, czasami wystarczy zadać pytania dotyczące oczekiwań na temat bieżących zadań czy zaproponować uczelniom i uczennicom „koncert życzeń” – tak, aby każdy miał możliwość przedstawienia jednego życzenia związanego z prowadzeniem lekcji, wprowadzeniem umiejętności, wyjaśnieniem jakiegoś problemu, itp.

Powyższe propozycje to nie tylko techniki skutecznego uczenia, ale także próba skierowania uwagi na ucznia/uczennicę jako podmiotu uczenia (się).

I na koniec najważniejsza kwestia, uczenie (się) to nie tylko czytanie książek, wzory matematyczne czy dane dotyczące geografii – ale przede wszystkim budowanie relacji między ludźmi, na które składają się między innymi codzienne doświadczenia i emocje każdego z nas.

BIBLIOGRAFIA

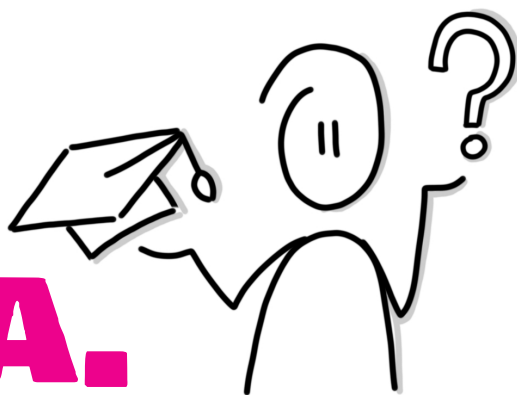
- P. Bąbel, M. Wiśniak, *Jak uczyć, żeby nauczyć*. Vademecum nauczyciel, WSiP, Warszawa 2008.
- D. Buehl, *Strategie aktywnego nauczania, czyli jak efektywnie nauczać i uczyć się skutecznie*, tłum. B. Piątek, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2004.
- J. McTighe, H.F. Silver, *Uczyć(się) głębiej. Jak to robić na lekcji*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2021.

ALINA PŁAZIAK-JANISZEWSKA

Nauczycielka konsultantka
w ODN Poznań

³ J. McTighe, H.F. Silver, *Uczyć(się) głębiej. Jak to robić na lekcji*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2021.

⁴ Tamże, str. 136.

STUDIA. CZY NADAL WARTO?

KATARZYNA WŁODKOWSKA

Wciąż jeszcze z mózgów młodych ludzi, nawet z najbardziej zapomnianych obszarów, nie wywietrzał lęk związany z maturą, a już na horyzoncie majaczy nowa zmora...

W oczekiwaniu na wyniki wyobraźnię abiturientów zaprzątają już inne kwestie. Co robić? Jak żyć? Czym się kierować? Kogo słuchać? Doradców zawodowych? Rodziców? Znajomych? Siebie? A co, jeśli mój wybór będzie miał nieodwracalne konsekwencje?

Młodzi ludzie stoją przed decyzją rodem z Matrixa: którą tabletkę wybrać, jaką drogą pójść? Zdecydować się na studia, poświęcić kilka bezcennych lat na zgłębianie jednej dziedziny – ale czy na pewno warto? A może lepiej pominąć ten etap i zanurzyć się w pracy?

Albo... rzucić to wszystko i wyjechać w Bieszczady?

Jak poradzić sobie z takim natłokiem wątpliwości? Odpowiedź leży jak zwykle pośrodku: warto słuchać siebie i innych, ale też uważnie obserwować rynek pracy. Przede wszystkim jednak odpowiedzieć sobie na fundamentalne pytanie: co mi sprawia satysfakcję? Co mi daje radość? W czym jestem dobry/a?

Naturalne jest, że czujemy lęk przed dokonaniem wyboru, lęk przed odpowiedzialnością. I wielu zapewne odetchnęłoby z ulgą, gdyby okazało się, że wybór może dokonać się bez ich udziału. Ale tak się nie stanie. Jesteśmy dyspozytorami własnych torów. Mamy moc i możliwość kreowania rzeczywistości.

Rodział – rodzice

Rodzice zazwyczaj chcą dla nas dobrze. Mają wobec dzieci wyobrażenia, oczekiwania, które są często zbudowane na niezaktualizowanych, kruchych podstawach. Pragną dla swych dzieci stabilnej, bezpiecznej pracy, która wiąże się ze społecznym prestiżem i wysokimi zarobkami (praca nauczyciela raczej się nie wpisuje w ten model). Prawnik, lekarz, księgowa, ratowniczka medyczna, może kariera prezesa zagranicznej spółki lub w ostateczności potentat naftowy. Oczekiwania rodziców wynikają z ich doświadczeń, ale kształtowały się w czasach, już niestety dość odległych, kiedy dobra szkoła średnia i studia dawały gwarancję stabilizacji. Współczesnym rodzicom trudno więc zaakceptować fakt, że syn lub córka nie chcą kontynuować nauki w tradycyjnym wymiarze, ale pragną pracować w salonie tatuażu, przy hodowli koni, otworzyć firmę produkującą kapsle czy wyjechać za granicę, aby zarobić na kelnierowaniu lub zbieraniu truskawek. Tego typu zajęcia nie mieszczą się w ich definicji pracy, za dużo tu luzu, zabawy, tymczasowości. Zamartwiają się: co, jeśli wybór dziecka okaże się absolutnie nietrafionym pomysłem? Na przykład taka filozofia – czy z myślenia można wyżyć, zarobić tym na

mieszkanie? Filologia polska – chcesz skończyć w szkole? Politologia? Kulturoznawstwo? To chyba wyjścia awaryjne? Otóż, w mojej subiektywnej perspektywie, każdy z tych pomysłów jest trafiony, każdy wiąże się ze zdobyciem jakże cennego doświadczenia. Wyobrażenia dotyczące jedynej słusznej ścieżki zawodowej, która wiedzie od okolicznego przedszkola poprzez pobliską szkołę, elitarne studia na obleganym kierunku studiów, do nagrody w postaci wysokiej pensji (otrzymywanej w ramach ośmiu godzin niewymagającej, pozbawionej stresu pracy) i równie wysokiego statusu społecznego należy między bajki włożyć. Dynamicznie zmieniający się świat nie zagwarantuje nikomu takiego scenariusza. A co może?

Pasja, wytrwałość, konsekwentne dążenie do celu. Brawura, ale i pokora. I wreszcie gotowość nieustannego doskonalenia się w wybranym obszarze. Taka postawa może okazać się szczególnie pomocna w rozwijaniu kompetencji przydatnych w tak „zwnym dorosłym życiu”. A z nich wszystkich najbardziej cenna jest umiejętność adaptacji do zmian.

O refleksje związane z wyborem drogi życiowej poprosiłam Dawida Łasińskiego (D.Ł.), (nie)zwykłego nauczyciela chemii, eduinfluencera, tatę, a przede wszystkim człowieka, który z uwagą i nie bezkrytycznie obserwuje dynamicznie zmieniający się świat.

D.Ł.: Młodzi ludzie mają dziś wyjątkowo trudno. Na własnej skórze doświadczają rozdźwięku pomiędzy tym, co widzą w Internecie, a tak zwanym realnym życiem. Chłoną historię idoli, którzy zbudowali sobie przyszłość, pomijając wszelkiego rodzaju konwencjonalne zawody, edukację i osiągnęli wielki sukces. Teraz zachęcają, inspirują swych followersów do obrania podobnej drogi. Kuszą swoim sukcesem, przychodzącym niemalże bez wysiłku.

Nie wspominają jednak o tym, że ich kariery to jest zaledwie promil, a tak naprawdę niewielu udaje się wybić. Młodzi dają się tej opowieści uwieść. Zaczynają kombinować, jak można osiągnąć podobny sukces, a jednocześnie nie tracić lat na naukę w murach skostniałego systemu. A że już trochę w życiu przeszli, coś o sobie wiedzą, zaczynają się zastanawiać, co ich tak naprawdę interesuje, czemu chcieliby poświęcić się na dłużej i z czego mieliby przyjemność. Interesuje mnie biologia – to może zacząć robić coś związanego z biologią. Interesuje mnie chemia, polski – może warto rozwijać się w tej sferze? Pamiętajmy o tym, jakie doświadczenia ukształtowały pokolenie alfa, które właśnie dziś staje przed wyborem drogi zawodowej. Pandemia, nauka zdalna i interakcje społeczne w dużej mierze przyniosły ich do wirtualnego świata. Młodzi obserwowali, jak niewielkie przed pandemią firmy dzięki technologii urosły do niesamowitych rozmiarów. Na ich oczach stały się potentatami. Inne natomiast, dotąd silne, ale oparte na biznesie stacjonarnym, nie odnalazły się na rynku. Młodzi obserwują to uważnie. Zastanawiają się, jakie kompetencje powinni rozwijać, żeby stać uniwersalnymi pracownikami, przedsiębiorcami, bardziej odpornymi na zmiany, które, jak widzą, są nieuchronne. Niestety, szkoła nie daje na to odpowiedzi. Szukają ich więc w internecie. Znajdują tam inspirację, mobilizację. Internet nie wytycza jednak gotowych ścieżek i nie daje rozwiązań. Gdybym dzisiaj tak szczerze porozmawiał z młodym człowiekiem po liceum, to... chyba bym zalecił mu zafundowanie sobie odpoczynku od formalnej edukacji. Wiem, że to jest trudne i nadal mało popularne w Polsce. Może warto byłoby jednak rozważyć tzw. „gap year” (rok przerwy w nauce) i zatrudnienie się gdzieś na rok? A przedtem zawarcie uczciwej umowy z rodzicami? Wyjaśnienie, że ta przerwa i praca nie są po to, żeby zarobić sobie na weekendowe imprezy, tylko by np. dookreślić swoje

zawodowe preferencje i mądrzej wybrać kierunek studiów? Myślę, że bardzo dobrym pomysłem byłby wolontariat w firmie. Zobaczyć, jak wygląda praca w firmie, jaką ma strukturę, spróbować odnaleźć się w niej, wykonywać różne zadania pod czujnym okiem kierownika, który analizuje twoją skuteczność i przydatność w zespole – to jest świetne wyzwanie! Taka roczna przerwa – w miejscu, które jest prawdziwym przedsięwzięciem dorosłości, mogłaby być czymś naprawdę dobrym.

Kursy zamiast studiów? Praktyka w miejsce teorii?

Dawid Łasiński twierdzi, że tylko praktyka jest drogą, która rozwinię przydatne kompetencje. Ludzie z mojego kółka filmowego, którzy lata temu kończyli gimnazjum, często rezygnowali ze studiów, nie szli w tym kierunku. Dzisiaj, z konkretnym fachem w rękę, nie mają żadnego problemu ze znalezieniem pracy. Pyta się ich o to, co potrafią, a nie jakie mają tytuły na dyplomach. I tak jest coraz częściej. Dziś postawiłbym więc na kogoś, kto nauczy mnie praktycznych umiejętności w obrębie tego, co mnie interesuje lub interesowało do tej pory. I to doradzałbym młodym ludziom. Skup się na rozwoju w zakresie tego, co cię ciekawi, na co jesteś w stanie poświęcić miesiące, nie tylko dni, miesiące, żeby to wyćwiczyć i próbować. Nie bój się postawić na to, co lubisz. Nie wybieraj połowicznie lub pod presją oczekiwań społecznych. Bo co się wtedy dzieje? Podjęcie złej decyzji powoduje, że potem ten student przez dwa lata się męczy, a na trzecim roku stwierdza, że zmiana już mu się nie opłaca. Kończy ten niechciany licencjat dla rodzica, magistra sobie odpuści. Ile energii idzie w tym czasie na marne! Naprawdę można tego uniknąć. Dziś nie trzeba posiadać ogromnej wiedzy dotyczącej wszystkich obszarów a. Warto wyspecjalizować się w czymś. Nie ma takiej potrzeby, aby człowiek znał temat od A do Z. Wąska specjalizacja wydaje mi się

kluczem do sukcesu na rynku pracy. Jest tyle materiałów, tyle osób, które dzielą się swoją wiedzą – czasami za darmo, czasami za pieniądze. Wystarczy jeden weekendowy kurs z dowolnej dziedziny: marketing, reklama, filmy na Tik Toka – inwestycja kosztująca relatywnie nieduże pieniądze i pochłaniająca mniej czasu niż regularne studia, by otrzymać najbardziej aktualną wiedzę (niekiedy bardziej niż ta zdobyta podczas kilku lat spędzonych na uczelni) i praktyczne umiejętności pozwalające rozpocząć pracę. To jest taka moja wizja idealna przyszłości – żeby młodzi ludzie przed podjęciem decyzji o studiach mogli dotknąć praktycznej sfery wykonywania jakiś zadań.

Katarzyna Włodkowska: Dostrzegam możliwość kompromisu. Bo zauważ – gdyby student dokształcał się, zaangażował się w wolontariat, robił kursy, zdobywał jednocześnie kompetencje praktyczne, nie licząc tylko na to, w co wyposaża go środowisko akademickie (teoria), to myślę, że i wilk byłby syty, i owca cała. Polecam również angażowanie się w organizacje studenckie, koła naukowe, udział w projektach, wymianach studentów (...). Takie inicjatywy bez wątpienia poszerzą wiedzę, rozwiną kompetencje komunikacyjne, językowe, umiejętność pracy projektowej, grupowej, ale również nauczą odpowiedzialności za drużynę pierścienia.

D.Ł: No jasne. Są tacy, którzy mówią „zrobię to” i robią. Ale są też tacy (chyba większość), których trzeba na początku trochę pociągnąć, zachęcić, powiedzieć „chodź, pokażę ci jak, zrobimy to razem”. Najpierw zwykle jest strach, ale jeśli ten strach przełamanie, będzie swoje działanie kontynuować, zobaczy, że ma na coś wpływ... I mamy go! Bo samostanowienie jest tym, co najbardziej jara młodego człowieka. Świadomość, że ma kontrolę, decyduje, wypuszcza, wystąpi, coś wartościowego się dzięki

niemu wydarzyło, gdzieś zadzwonił, ktoś go zaprosił. Udzielanie się w jakichś organizacjach z pewnością wzmacnia poczucie sprawczości. Tam też trzeba wpasować się w konkretną rolę. Musisz raportować, co zrobiłeś. Czekają zespół ludzi, którzy w jakiś sposób jest od ciebie zależny. Jeśli ty nie zrobisz tego plakatu w Canvie, to my nie będziemy mogli ruszyć z robotą – mówią. Pojawia się taka prawdziwa, życiowa odpowiedzialność. Nie taka sztuczna, szkolna – że dostaniesz jedynkę ze sprawdzianu, tylko odpowiedzialność za zespół i wobec zespołu. Bo on albo na ciebie poczeka, albo cię wykluczy.

To jest dla niektórych dobrym, silnym motywatorem – czuć tę odpowiedzialność zespołową. Ale w szkole jest mało takich sytuacji...

D.Ł: Są tacy szefowie, u których, jeśli ktoś się do nich zgłasza z chęcią pracy i mówi, że mogą pracować nawet za darmo, reagują tak: „Kurczę, człowiek przyszedł do mnie, trzy miesiące pracował za darmo, ale zrobił porządne rzeczy, czasami nawet lepiej niż pracownik etatowy. Mogę i chcę go docenić, zapłacę mu 1000 zł miesięcznie za pracę, którą wykonuje”. To się oczywiście zdarza, ale mogłoby zdarzać się częściej, ale tu potrzeba dojrzałości dwóch stron. To byłoby piękny, naturalny sposób rozwoju młodego człowieka – dać mu szansę, doświadczenie, a nawet finansowo docenić go za jego starania.

Mówimy tu jednak o sytuacji, gdy młody człowiek podejmuje jakąś aktywność, nie pytając najpierw „ile ja za to dostanę”, tylko „czego się mogę tutaj nauczyć”? Jeżeli on zaczyna rozmowę z przyszłym pracodawcą od kwestii „a co ja z tego będę miał”, mając na myśli tylko pieniądze, to w moim odczuciu zamyka sobie drogę. Bo najpierw, dziewczyno, chłopaku – musisz pokazać, co potrafisz. A jeśli nawet na początku nie umiesz za dużo, to przychodzi systematycznie, ucz się. Pokaż, że chcesz się uczyć,

że jesteś gotowy/a poświęcić czas. Że nie będziesz kręcił/a nosem, gdy trzeba będzie zostać 15 minut dłużej w pracy, bo coś się wydarzyło. Wtedy ten dobry szef powinien to docenić i powiedzieć "Słuchaj, mam dla ciebie pół etatu".

To jest dla mnie idea. Też bym chciał być takim szefem, który nie dosyć, że ma pieniądze, to docenia młodego człowieka. Gdybym miał dużo pieniędzy, to zatrudniałbym młodych ludzi od razu, zaraz po liceum. Zbudowałabym ekipę tylko w oparciu o nich. Podpisuję się pod tym, co powiedziałaś: „wybierzcie kierunek, który wzbudził waszą ciekawość w szkole chociaż trochę”. Jednocześnie próbujcie szukać gdzieś możliwości praktycznego dotknięcia interesującej was dziedziny, zawodu, od najniższego szczebla. Nie bójcie się.

Marzę o tym, żeby młody człowiek powiedział: „chcę osiągnąć coś w życiu i mam jeszcze czas”. Bo naprawdę mają. A myślą, że jak mają 18 lat, to umrą za dwa lata. A rodzice, z tymi swoimi lękami, utwierdzają ich w tym, że mają tylko jedną szansę.

D.Ł.: Warto robić rzeczy, które nie są spektakularne, warto działać wolniej, startować

od samego dołu. Bo jak przejdiesz od samego dołu, lepiej zrozumiesz zasady, na jakim jest zbudowana ta firma. A gdy dostaniesz awans, to będziesz rozumiał tego pana, który jedzie wózkiem z magazynu i docenisz jego pracę. Powiesz mu "super robotę robisz". Zaczynając od samej góry, być może nie dostrzegłbyś starań tej ekipy z magazynu, bez dobrej roboty której firma nie działałaby jak należy. Wielkie korporacje są tak zbudowane, że musisz przejść przez wszystkie etapy, żeby być dobrym pracownikiem.

Świat zmienia się w błyskawicznym tempie, więc to, co możemy zrobić, aby nauczyć się w nim funkcjonować, to otworzyć się na zmiany. Ta kompetencja wskazująca na gotowość do adaptacji w nowym świecie, wydaje się być najbardziej pożądana. Warto również dać sobie święte prawo do popełniania błędów. Jeżeli studia okażą się rozczarowaniem, zmień kierunek, zaangażuj się w wolontariat, otwórz firmę, nabywaj kompetencji. Stwórz siebie na nowo.

KATARZYNA WŁODKOWSKA

Centrum Doskonalenia
Nauczycieli w Pile
Egzaminatorka maturalna,
doradczyni metodyczna
języka polskiego,
członkini grupy Superbelfrzy RP,
certyfikowana trenerka oświaty.

ROLA OGRODÓW ZOOLOGICZNYCH W EDUKACJI PRZYRODNICZEJ

KATARZYNA BOROWIAK

W dzisiejszych czasach, kiedy coraz więcej gatunków jest zagrożonych wyginięciem, a zmiany klimatyczne zagrażają naszej planecie, edukacja przyrodnicza staje się niezwykle ważna. Ogrody zoologiczne, które kiedyś były postrzegane głównie jako miejsca rekreacji, teraz odgrywają kluczową rolę w edukacji przyrodniczej, służąc jako żywe laboratoria, w których uczniowie mogą obserwować i uczyć się o różnorodności biologicznej. W tym artykule przedstawiono, jak ogrody zoologiczne przyczyniają się do edukacji przyrodniczej, jakie programy edukacyjne oferują, jakie mają znaczenie dla ochrony gatunków, jak przyczyniają się do badań naukowych i jak wpływają na lokalne społeczności. Czytając ten artykuł, zrozumiesz, dlaczego ogrody zoologiczne są tak ważne dla edukacji przyrodniczej i jak możemy wykorzystać ich potencjał do kształtowania przyszłych pokoleń świadomych obywateli świata.

Bezpośrednie doświadczenie jest kluczowym elementem edukacji przyrodniczej. To, czego uczniowie doświadczają osobiście, ma głęboki wpływ na ich rozumienie i docenienie świata naturalnego. Ogrody zoologiczne oferują takie bezpośrednie doświadczenia w sposób, który jest trudny do osiągnięcia w tradycyjnym środowisku klasowym. Obserwacja zwierząt w ogrodach zoologicznych pozwala uczniom na zrozumienie wielu aspektów biologii i ekologii. Na przykład, obserwując interakcje między różnymi gatunkami, uczniowie mogą nauczyć się o sieciach pokarmowych i relacjach drapieżnik–ofiara. Obserwując zwierzęta w ich środowiskach, mogą zrozumieć, jak różne gatunki przystosowują się do swoich siedlisk. Ponadto, ogrody zoologiczne często oferują możliwość obserwacji zwierząt, których uczniowie mogą nie mieć okazji zobaczyć na żywo. To egzotyczne gatunki z odległych części świata, a także gatunki zagrożone, które są rzadko spotykane w naturze. Te doświadczenia mogą wzbudzić zainteresowanie i ciekawość uczniów, inspirując ich do dalszego badania i nauki. Wreszcie, bezpośrednie doświadczenia w ogrodach zoologicznych mogą pomóc uczniom zrozumieć i docenić znaczenie ochrony gatunków i ochrony środowiska. Widząc zwierzęta na żywo i ucząc się o wyzwaniach, przed którymi stoją, uczniowie mogą poczuć większą odpowiedzialność za ochronę naszej planety. Ogrody zoologiczne oferują szeroki zakres programów edukacyjnych, które są dostosowane do różnych grup wiekowych i poziomów edukacji. Te programy mają na celu wzbogacenie doświadczeń uczniów poprzez bezpośredni kontakt z naturą i zwierzętami. Wiele ogrodów zoologicznych oferuje warsztaty i prezentacje, które pozwalają uczniom na interakcję z różnymi gatunkami zwierząt. Na przykład, warsztat o gadach może obejmować prezentację na żywo różnych gatunków gadów, a następnie sesję pytań i odpowiedzi z opiekunem

zwierząt. Te interaktywne spotkania pozwalają uczniom na zrozumienie różnorodności gatunków i ich unikalnych cech. Niektóre ogrody zoologiczne oferują programy badawcze dla starszych uczniów. Uczniowie mogą mieć możliwość pracy z naukowcami i opiekunami zwierząt na różnych projektach badawczych, takich jak obserwacja zachowań zwierząt, badanie diety zwierząt, czy nawet uczestnictwo w programach ochrony gatunków. Ogrody zoologiczne są popularnym miejscem na wycieczki szkolne. Wycieczki te często obejmują przewodników, którzy prowadzą uczniów przez ogród, pokazując im różne gatunki zwierząt i opowiadając o ich siedliskach, dietach i zachowaniach. To jest doskonała okazja dla uczniów, aby zobaczyć na własne oczy to, czego nauczyli się w klasie. Ogrody zoologiczne odgrywają kluczową rolę w edukacji ekologicznej i ochronie gatunków. Są one miejscem, w którym ludzie mogą zdobyć wiedzę o zagrożeniach dla zwierząt i środowiska, a także o tym, jak mogą pomóc w ich ochronie. Edukacja ekologiczna w ogrodach zoologicznych obejmuje nauczanie o różnorodności biologicznej, ekosystemach, zmianach klimatu, zanieczyszczeniu środowiska i innych zagadnieniach związanych z ochroną środowiska. Na przykład, ogrody zoologiczne mogą prowadzić programy edukacyjne na temat znaczenia lasów deszczowych dla globalnej różnorodności biologicznej i klimatu, a także o zagrożeniach, które niosą ze sobą wylesianie i zmiany klimatu. Ogrody zoologiczne są również ważnym miejscem ochrony gatunków. Wiele z nich prowadzi programy hodowli zagrożonych gatunków, które mają na celu ich ochronę przed wyginięciem. Na przykład, ogrody zoologiczne mogą prowadzić programy hodowli dla gatunków takich jak panda wielka czy tygrys syberyjski, które są zagrożone wyginięciem w stanie dzikim. Ogrody zoologiczne często oferują interaktywne wystawy i programy, które uczą

o zagrożeniach dla zwierząt i środowiska. Na przykład, wystawa o gatunkach inwazyjnych może pokazać, jak te gatunki wpływają na ekosystemy i co ludzie mogą zrobić, aby zapobiec ich rozprzestrzenianiu się. Inny program może pokazać uczniom zagrożenia dla gatunków morskich, takich jak zanieczyszczenie plastikiem i nadmierna eksploatacja.

Ogrody zoologiczne nie są więc tylko miejscem, w którym ludzie mogą obserwować i uczyć się o zwierzętach. Są one również ważnymi centrami badań naukowych, które przyczyniają się do naszej wiedzy o zwierzętach i pomagają w ich ochronie. Ogrody zoologiczne prowadzą szeroki zakres badań naukowych, które obejmują różne dziedziny, takie jak etologia (nauka o zachowaniu), ekologia, genetyka, fizjologia i wiele innych. Te badania są prowadzone zarówno przez naukowców związanych z ogrodami zoologicznymi, jak i przez zewnętrznych badaczy, którzy korzystają z zasobów ogrodów zoologicznych. Jednym z przykładów badań prowadzonych w ogrodach zoologicznych jest badanie zachowań zwierząt. Naukowcy mogą obserwować zwierzęta w ogrodach zoologicznych, aby zrozumieć ich zachowania takie jak strategie żywieniowe, interakcje społeczne, strategie rozrodcze i wiele innych. Te informacje mogą pomóc naukowcom zrozumieć, jak zwierzęta przystosowują się do swojego środowiska i jak mogą reagować na zmiany w środowisku, takie jak zmiany klimatu. Innym przykładem jest badanie genetyki zwierząt. Ogrody zoologiczne często prowadzą programy hodowli

zagrożonych gatunków, a badania genetyczne mogą pomóc naukowcom zrozumieć, jak różnorodność genetyczna wpływa na zdrowie i przetrwanie tych gatunków. Te informacje mogą pomóc w tworzeniu skuteczniejszych strategii ochrony gatunków. Badania prowadzone w ogrodach zoologicznych mają bezpośredni wpływ na ochronę gatunków. Na przykład, informacje uzyskane z badań nad zachowaniem i genetyką zwierząt, mogą pomóc naukowcom i działaczom na rzecz ochrony środowiska w tworzeniu skuteczniejszych strategii ochrony gatunków. Ponadto, ogrody zoologiczne często współpracują z innymi organizacjami, takimi jak parki narodowe i rezerваты przyrody, aby wprowadzać zagrożone gatunki z powrotem do dzikiej przyrody.

Ogrody zoologiczne, choć są przede wszystkim miejscem edukacji i ochrony gatunków, mają również znaczący wpływ na społeczności lokalne. Ich obecność przynosi szereg korzyści ekonomicznych i społecznych. Są miejscem, w którym ludzie mogą się spotkać, uczyć i cieszyć się naturą. Organizują różne wydarzenia społeczne, takie jak warsztaty, festiwale i wystawy, które przyciągają mieszkańców i tworzą poczucie społeczności. Ogrody zoologiczne często angażują się również w działania na rzecz społeczności, takie jak programy edukacyjne dla lokalnych szkół, projekty ochrony środowiska i inicjatywy społeczne. Ogrody zoologiczne, mimo swojego olbrzymiego znaczenia dla edukacji i ochrony gatunków, nie są wolne od krytyki. Istnieje

wiele wyzwań, z którymi muszą się zmierzyć, a także kwestii etycznych i środowiskowych, które są z nimi związane. Jednym z najważniejszych wyzwań, są kwestie etyczne związane z trzymaniem zwierząt w niewoli. Niektórzy krytykują ogrody zoologiczne za trzymanie zwierząt poza ich naturalnym środowiskiem. Argumentują, że nawet najlepsze ogrody zoologiczne nie są w stanie zapewnić warunków, które naśladują pełnię złożoności naturalnych siedlisk zwierząt. Ogrody zoologiczne muszą również zmierzyć się z wyzwaniami środowiskowymi. Muszą zapewnić odpowiednie warunki dla różnych gatunków zwierząt, co często wymaga dużych ilości zasobów takich jak woda i energia. Ponadto, muszą również zarządzać odpadami produkowanymi przez zwierzęta i ludzi.

Przyszłość ogrodów zoologicznych jest nierozdzielnie związana z ich rolą w edukacji przyrodniczej. W miarę jak rośnie świadomość społeczna na temat ochrony środowiska i ochrony gatunków, ogrody zoologiczne będą musiały dostosować swoje praktyki i strategię, aby sprostać tym wyzwaniom. Jednym z możliwych kierunków rozwoju jest większe skupienie się na edukacji ekologicznej i ochronie gatunków. Ogrody zoologiczne mogą na przykład zwiększyć liczbę programów edukacyjnych na temat ochrony gatunków i zmian klimatu, a także zwiększyć swoje wysiłki na rzecz ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem. Innowacje technologiczne mogą również odegrać kluczową rolę w przyszłości ogrodów zoologicznych. Na przykład, technologie wirtualnej rzeczywistości mogą umożliwić uczniom bezpieczne "wizyty" w naturalnych siedliskach zwierząt bez konieczności podróży. Podobnie technologie genetyczne mogą pomóc w ochronie gatunków zagrożonych wyginięciem.

Podsumowując, ogrody zoologiczne odgrywają kluczową rolę w edukacji przyrodniczej. Przez bezpośrednie doświadczenia, programy edukacyjne, badania naukowe,

wpływ na społeczność i ochronę gatunków, ogrody zoologiczne przyczyniają się do kształtowania przyszłych pokoleń obrońców przyrody. Jednak, jak pokazuje krytyka i wyzwania, ogrody zoologiczne muszą również zmierzyć się z wieloma problemami. Przyszłość ogrodów zoologicznych zależy od wielu czynników, w tym od postępów w nauce i technologii, zmian w prawie i polityce, a także od postaw społecznych wobec zwierząt i ochrony środowiska.

Mimo tych wyzwań, ogrody zoologiczne mają ogromny potencjał do edukacji przyrodniczej i ochrony gatunków. Poprzez ciągłe innowacje, badania i zaangażowanie społeczne, mają one szansę poprawy swoich praktyk i przyczynienia się do ochrony naszej planety. W końcu, jak powiedział słynny naturalista David Attenborough, Nikt nie dba o to, czego nie zna. A ogrody zoologiczne dają nam możliwość poznania i zrozumienia świata naturalnego.

Źródło fotografii: facebook MiniZoo w Lesznie

KATARZYNA BOROWIAK

Dyplomowana nauczycielka biologii w II Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika w Lesznie z Oddziałami Dwujęzycznymi i Międzynarodowymi w Lesznie, nauczyciel konsultant w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lesznie. Opiekunka uczniów finalistów i laureatów Olimpiady Biologicznej, Olimpiady Wiedzy Ekologicznej i innych konkursów przedmiotowych.

Jest entuzjastką wykorzystania technologii w edukacji przyrodniczej, projektów edukacyjnych i eksperymentów przyrodniczych. Rozwija ideę stosowania doświadczeń na lekcjach przedmiotów przyrodniczych z wykorzystaniem TIK oraz metody IBSE (nauczania przez dociekanie). W pracy z młodzieżą kieruje się słowami Konfucjusza: „Powiedz mi, a zapomnę. Pokaż mi, a zapamiętam. Zaangażuj mnie, a zrozumieć”.

ZNACZENIE UDZIAŁU W PROGRAMIE ERASMUS+ (REFLEKSJE NAUCZYCIELKI)

MAŁGORZATA GRALEWSKI

Nazywam się Małgorzata Gralewski i jestem nauczycielką języka angielskiego w Szkole Podstawowej numer 15 w Koninie. Chciałabym poprzez ten artykuł podzielić się swoim doświadczeniem i refleksjami na temat udziału w zagranicznych wyjazdach w ramach programu Erasmus+, a także – a może przede wszystkim – zachęcić do pisania własnych projektów.

Moja przygoda z Erasmus+ rozpoczęła się, gdy pracowałam jeszcze w gimnazjum i miałam po raz pierwszy możliwość wyjazdu do Londynu na dwa tygodnie, gdzie uczestniczyłam w kursie metodycznym. Jednym z najważniejszych elementów tego wyjazdu były indywidualne warsztaty, które odbyłam z doświadczoną metodyczką specjalizującą się w CLIL (Content and Language Integrated Learning). Spotkania te były niezwykle inspirujące i pełne praktycznych wskazówek, które mogłam natychmiast zastosować w swojej pracy. Metodyczka przedstawiła mi szereg narzędzi i technik związanych z CLIL, które umożliwiają integrowanie nauki języka angielskiego z nauczaniem innych przedmiotów, takich jak: matematyka, nauki przyrodnicze czy historia. Dzięki tym technikom uczniowie mogą jednocześnie zdobywać wiedzę z różnych dziedzin, ucząc się języka w naturalnym kontekście.

Jednym z kluczowych konceptów, które przekazała mi metodyczka, była zasada „Do not give, get”. To podejście zachęca nauczycieli do niepodawania gotowych odpowiedzi uczniom, ale raczej do stymulowania ich do samodzielnego odkrywania wiedzy. Ta metoda promuje aktywne uczenie się, rozwija krytyczne myślenie i zwiększa zaangażowanie uczniów. Podczas warsztatów dużo uwagi poświęcono również efektywnym technikom pracy w licznej klasie. Metodyczka wprowadzała mnie w tajniki zarządzania dużą grupą uczniów, podkreślając znaczenie różnorodnych strategii, które pomagają utrzymać uwagę i zaangażowanie wszystkich uczniów. Nauczyłam się, jak tworzyć dynamiczne i interaktywne lekcje, które angażują każdego ucznia, niezależnie od poziomu ich zaawansowania.

Warsztat metodyczny w Londynie był dla mnie niezwykle wartościowym doświadczeniem. Dzięki indywidualnym sesjom z metodyczką zrozumiałam, jak ważne jest aktywne angażowanie uczniów w proces

nauki i jak skutecznie zarządzać liczebnymi klasami. Nauczanie metodą CLIL otworzyło przede mną nowe możliwości integrowania języka angielskiego z innymi przedmiotami, co czyni lekcje bardziej interesującymi i efektywnymi. To doświadczenie było dla mnie przełomowe – nie tylko pod względem zawodowym, ale także osobistym.

Kolejnym ważnym dla mnie pod względem rozwoju osobistego i zawodowego był wyjazd do Sewilli, gdzie brałam udział w tygodniowych warsztatach na temat mindfulness. Techniki, które poznałam, stały się fundamentem dla stworzenia innowacji pedagogicznej, którą wdrożyłam na swoich lekcjach. Warsztaty odbywały się w malowniczej Sewilli, która sama w sobie była inspirującym miejscem do nauki i refleksji. Miasto tętniące życiem, pełne historii i kultury, stworzyło idealne tło do zgłębiania tajemnic mindfulness. Warsztaty mindfulness obejmowały różnorodne zajęcia skoncentrowane na technikach uważności, które miały na celu rozwinięcie umiejętności bycia obecnym „tu i teraz”. Program obejmował między innymi naukę świadomego oddychania, które pomaga w redukcji stresu i zwiększa koncentrację. Techniki oddychania były podstawą codziennych sesji, wprowadzając uczestników w stan spokoju i skupienia. Codzienne ćwiczyliśmy jogę, która nie tylko poprawiała kondycję fizyczną, ale także wzmacniała połączenie ciała i umysłu. Ćwiczenia te były dostosowane do różnych poziomów zaawansowania, dzięki czemu każdy uczestnik mógł znaleźć coś dla siebie.

Uczestniczyliśmy w Praktyce Uważności, czyli zgłębialiśmy naukę bycia uważnym „tu i teraz” poprzez różnorodne techniki medytacyjne. Zajęcia uczyły, jak skupić się na obecnym momencie, nie pozwalając myślom błądzić w przeszłości ani przyszłości. Ćwiczenia te były dla mnie jak powiew

świeżego wiatru. Odkryłam, jak ważne jest dbanie o swój stan umysłu i ciała, aby móc efektywnie działać w codziennym życiu zawodowym i prywatnym. Sesje jogi i techniki oddychania pomogły mi znaleźć wewnętrzny spokój i równowagę, co przełożyło się na lepsze samopoczucie i większą efektywność w pracy.

Po powrocie z Sewilli postanowiłam kontynuować nauczone techniki w codziennym życiu. Regularnie praktykuję jogę i świadome oddychanie, co pomaga mi utrzymać równowagę i spokój, nawet w najbardziej stresujących momentach. Zainspirowana warsztatami mindfulness, postanowiłam wprowadzić te techniki do swojej pracy z uczniami. Opracowałam roczną innowację pedagogiczną, której celem było wprowadzenie medytacji na początku każdej lekcji języka angielskiego. Medytacja na początku lekcji okazała się strzałem w dziesiątkę. Pomogła uczniom skupić się, wyciszyć i przygotować do nauki. Codzienne praktyki mindfulness nie tylko poprawiły atmosferę w klasie, ale także wpłynęły pozytywnie na wyniki uczniów. Zauważyłam, że uczniowie stali się bardziej skoncentrowani, spokojni i lepiej radzili sobie z trudnymi zadaniami. Tygodniowe warsztaty mindfulness w Sewilli były dla mnie niezwykle cennym doświadczeniem, które odmieniło moje podejście do nauczania i życia codziennego.

Po niezwykle inspirujących warsztatach mindfulness w Sewilli miałam okazję wrócić do Londynu na kolejne dwutygodniowe szkolenie. Tym razem skupiłam się na pogłębianiu swojej wiedzy i umiejętności z zakresu kompetencji informatycznych, co otworzyło przede mną zupełnie nowe możliwości w pracy nauczyciela języka angielskiego. Londyn, z jego dynamiczną atmosferą i nowoczesnym podejściem do edukacji, był idealnym miejscem do nauki nowych technologii. Szkolenie odbywało się w jednym z czołowych ośrodków

edukacyjnych, gdzie miałam dostęp do najnowszych narzędzi cyfrowych i technologicznych. Warsztaty były intensywne i bardzo dobrze zorganizowane, obejmując szeroki zakres tematów związanych z edukacją cyfrową. Każdy dzień był wypełniony praktycznymi zajęciami, prezentacjami i ćwiczeniami, które pozwoliły mi na dogłębne zrozumienie i przyswojenie nowoczesnych technologii. Poznałam różne platformy edukacyjne, takie jak Moodle, Edmodo i Google Classroom, które ułatwiają zarządzanie kursami, komunikację z uczniami i dostęp do materiałów edukacyjnych. Aplikacje do tworzenia interaktywnych materiałów – Kahoot!, Quizlet, Mentimeter i inne – pozwalają na tworzenie angażujących quizów, ankiet i gier edukacyjnych, które zwiększają zaangażowanie uczniów i pomagają w przyswajaniu wiedzy. Rozwinięcie umiejętności korzystania z programów do obróbki multimedialnych – takich chociażby jak Canva, Adobe Spark i Powtoon – umożliwiło mi tworzenie atrakcyjnych wizualnie prezentacji, filmów edukacyjnych i infografik.

Z kolei aplikacje wspomagające zarządzanie klasą – ClassDojo i Seesaw – pomagają w monitorowaniu postępów uczniów, komunikacji z rodzicami i budowaniu pozytywnej atmosfery w klasie. Natomiast aplikacje Duolingo, Babbel i Rosetta Stone wspierają naukę języków poprzez interaktywne lekcje i ćwiczenia.

Podczas warsztatów miałam okazję nie tylko teoretycznie poznać, ale także praktycznie przetestować wszystkie te narzędzia. Uczyłam się, jak efektywnie integrować je z moimi lekcjami, aby uczynić naukę bardziej interaktywną i angażującą. Ćwiczyliśmy tworzenie e-kursów, interaktywnych prezentacji i multimedialnych materiałów, które mogłam natychmiast zastosować w swojej pracy.

Po powrocie do Polski z warsztatów w Londynie z zapałem wdrażałam poznane narzędzia w swojej pracy. Odkryłam, że technologie cyfrowe nie tylko ułatwiają nauczanie, ale również czynią je bardziej atrakcyjnym dla uczniów. Interaktywne quizy, multimedialne prezentacje i e-learningowe platformy stały się integralną częścią moich lekcji, co znacząco zwiększyło zaangażowanie i motywację uczniów.

Dwutygodniowe warsztaty w Londynie były dla mnie nie tylko okazją do nauki nowych technologii, ale również źródłem inspiracji. Spotkania z innymi nauczycielami, wymiana doświadczeń i dyskusje na temat przyszłości edukacji cyfrowej były niezwykle cenne. Uświadomiły mi, jak ważne jest ciągłe doskonalenie swoich umiejętności i adaptacja do zmieniającego się świata technologii.

W maju 2024 roku miałam niezwykłą okazję spędzić tydzień w Helsinkach, gdzie uczestniczyłam w szkoleniu dotyczącym helsińskiego systemu oceniania. Ten wyjazd był dla mnie wyjątkowym doświadczeniem, które pozwoliło mi zgłębić nowoczesne podejście do oceniania uczniów, stosowane w Finlandii – kraju słynącym z jednego z najlepszych systemów edukacyjnych na świecie.

Helsiński system oceniania różni się znacznie od tradycyjnych metod stosowanych w wielu krajach. Opiera się on na holistycznym podejściu do edukacji, które koncentruje się na rozwoju umiejętności i kompetencji uczniów, zamiast jedynie na wynikach egzaminów. System ten kładzie duży nacisk na indywidualne podejście do każdego ucznia oraz na rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów. Szkolenie w Helsinkach było intensywne i dobrze zorganizowane. Składało się z licznych wykładów, warsztatów i wizyt w lokalnych szkołach, gdzie mogłam obserwować, jak helsiński system oceniania działa w praktyce. System oce-

niania w Helsinkach podkreśla znaczenie indywidualnego podejścia do każdego ucznia. Nauczyciele regularnie współpracują z uczniami, aby zrozumieć ich potrzeby i dostosować metody nauczania do ich stylu uczenia się. Ocenianie w Helsinkach uwzględnia również umiejętności społeczne, takie jak praca zespołowa i współpraca. Uczniowie są oceniani na podstawie ich zdolności do pracy w grupie i efektywnej komunikacji.

Pobyt w Helsinkach był dla mnie pełen inspiracji i zaowocował nowymi pomysłami na ocenianie uczniów w mojej szkole. Zrozumiałam, jak ważne jest indywidualne podejście do każdego ucznia i regularne dostarczanie konstruktywnej informacji zwrotnej. Postanowiłam wprowadzić elementy helsińskiego systemu oceniania do mojej pracy, aby jeszcze lepiej wspierać rozwój moich uczniów.

Udział w tych projektach i warsztatach otworzył mnie na świat i dostarczył nowych narzędzi, które mogłam bezpośrednio zastosować w pracy jako nauczycielka języka angielskiego. Dzięki tym doświadczeniom wprowadziłam innowację pedagogiczną z medytacją na lekcjach języka angielskiego, co przyniosło wymierne korzyści zarówno mnie, jak i moim uczniom. Z czasem zrozumiałam, jak ważne jest nie tylko uczestniczenie w takich wyjazdach, ale także ich koordynowanie. Jako koordynatorka – ale też autorka ostatnich dwóch projektów – odpowiedzialna za cały przebieg mobilności oraz pisanie raportów końcowych, poczułam ogromną satysfakcję i dowartościowanie. Uświadomiłam sobie, że jestem w stanie samodzielnie organizować takie przedsięwzięcia i umożliwiać innym nauczycielom z mojej szkoły wyjazdy zagraniczne.

Erasmus+ oferuje nauczycielom niepowtarzalną okazję do rozwoju zawodowego. Uczestnictwo w kursach i warsztatach metodycznych za granicą pozwala na poznanie najnowszych trendów edukacyj-

nych, innowacyjnych metod nauczania oraz technik, które można bezpośrednio zastosować w codziennej pracy. Dzięki temu nauczyciele stają się bardziej kompetentni i pewni siebie w swoim zawodzie. Jednym z najważniejszych aspektów wyjazdów zagranicznych jest możliwość zanurzenia się w obcej kulturze. Kontakt z różnymi kulturami poszerza horyzonty, uczy tolerancji i zrozumienia dla odmiennych tradycji i zwyczajów. Taka wiedza jest nieoceniona w pracy z uczniami pochodzącymi z różnych środowisk i kultur.

Program Erasmus+ pozwala na nawiązanie kontaktów z nauczycielami i edukatorami z całej Europy. Tworzenie międzynarodowej sieci współpracy otwiera drzwi do wymiany doświadczeń, pomysłów i najlepszych praktyk. Te kontakty mogą prowadzić do długotrwałej współpracy i realizacji wspólnych projektów edukacyjnych. Udział w zagranicznych projektach edukacyjnych jest nie tylko źródłem wiedzy, ale także motywacji i inspiracji. Spotkania z pasjonatami edukacji, wizyty w innowacyjnych szkołach oraz udział w różnorodnych warsztatach sprawiają, że nauczyciele wracają do swojej pracy z nową energią i pomysłami, które chcą wdrożyć w swojej szkole.

Erasmus+ to także szansa na rozwój osobisty. Samodzielność, umiejętność radzenia sobie w obcym środowisku, adaptacja do nowych sytuacji – to tylko niektóre z kompetencji, które rozwijają się podczas takich wyjazdów. Te doświadczenia kształtują nauczycieli jako osoby, zwiększając ich pewność siebie i umiejętności interpersonalne.

Pisanie projektów wymaga pewnej wiedzy na temat ich tworzenia, ale nie jest to zadanie niewykonalne ani bardzo trudne. Wręcz przeciwnie, jest to zadanie jak najbardziej osiągalne dla każdego nauczyciela.

Program Erasmus+ oferuje szeroki wachlarz szkoleń i warsztatów, które mogą

znacząco wpłynąć na rozwój zawodowy i osobisty. Korzyści płynące z uczestnictwa są nieocenione – od zdobywania nowych umiejętności, przez poznawanie innych kultur, po wprowadzanie innowacyjnych metod nauczania w swojej szkole. Nie bójcie się podjąć tego wyzwania. Erasmus+ to inwestycja w przyszłość – zarówno Waszą, jak i Waszych uczniów. To szansa na rozwój, nowe doświadczenia i lepszą jakość edukacji. Zachęcam do korzystania z dostępnych szkoleń, pisania projektów i otwierania się na nowe możliwości, które mogą przynieść niesamowite rezultaty w Waszej pracy i życiu. Dołączcie do programu Erasmus+ i odkryjcie, jak wiele można zyskać dzięki międzynarodowej współpracy i wymianie doświadczeń. Razem możemy tworzyć lepszą przyszłość dla nas i naszych uczniów.

Poniżej link do strony:

https://www.frse.org.pl/aktualnosci/erasmus-2024-pozostale-terminy-w-tym-roku?gad_source=1&gclid=CjwKCAj-wqf20BhBwEiwAt7dtdcoNVVKAnYg4dad-MvVnW-H69cCin7IHyznFUtFX1a-q7Bfvl-fDrEahoCWdQQAvD_BwE

MAŁGORZATA GRALEWSKI

Nauczycielka języka angielskiego z ponad 25-letnim stażem pracy. Doradczyni metodyczna języka angielskiego w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie. Egzaminatorka Egzaminu Ósmoklasisty i Egzaminatorka Egzaminu Maturalnego. Autorka kilku artykułów w „Konińskim Kurierze Oświatowym”. Finalistka Konkursu Bas English Teacher Of The Year Award 2019 organizowanego przy patronacie Ambasady Brytyjskiej w Warszawie. Koordynatorka projektów Erasmus+ realizowanych w Szkole Podstawowej nr 15 w Koninie.

OD PARYŻA 1924 ROKU DO PARYŻA 2024 ROKU. NAUCZANIE Z PASJĄ – KREATYWNE POMYSŁY NA LEKCJE O POLSKICH MISTRZACH SPORTU W ROKU POLSKICH OLIMPIJCZYKÓW

ANNA BERDZIŃSKA

100 lat temu Polacy jako obywatele odrodzonej II Rzeczypospolitej Polskiej po raz pierwszy wzięli udział w igrzyskach – VIII Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu. Szczęśliwym dniem okazał się 27 lipca 1924 roku, kiedy drużyna polskich kolarzy torowych w składzie: Józef Lange, Jan Łazarski, Tomasz Stankiewicz i Franciszek Szymczyk zdobyła wicemistrzostwo olimpijskie. Tego samego dnia, kilkanaście minut później, brązowy medal w konkursie skoków wywalczył indywidualnie Adam Królikiewicz na koniu Picador. W ten sposób Polacy zdobyli pierwsze medale olimpijskie w historii.

W setną rocznicę tego wydarzenia Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ogłosił rok 2024 Rokiem Polskich Olimpijczyków. Jak wspomnieli posłowie w uchwale, pierwszy złoty medal olimpijski dla Polski wywalczyła w 1928 roku w Amsterdamie dyskobolka Halina Konopacka. W zimowych igrzyskach pierwszym polskim medalistą był Franciszek Gąsienica-Groń, który w 1956 roku we włoskiej Cortinie d'Ampezzo wywalczył brąz w kombinacji norweskiej, zaś pierwszy złoty medal zdobył skoczek narciarski Wojciech Fortuna w 1972 roku w Sapporo. Jak przypomniał Sejm w uchwale, dotychczas w 23 letnich i 24 zimowych igrzyskach olimpijskich wystąpiło łącznie 3 012 polskich sportowców, którzy łącznie zdobyli 321 medali: 79 złotych, 96 srebrnych i 146 brązowych.

„W uznaniu zasług i wyjątkowego znaczenia występów polskich sportowców na igrzyskach olimpijskich, w 100-lecie zdobycia pierwszego medalu olimpijskiego Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ogłasza rok 2024 Rokiem Polskich Olimpijczyków” – stwierdzili posłowie w przyjętym dokumencie¹.

Udział Polaków w igrzyskach może być kanwą do przeprowadzenia twórczych, inspirujących lekcji, zajęć pozalekcyjnych czy wycieczek niosących wartości historyczne, patriotyczne, sportowe, etyczne oraz – co jest bardzo ważne – wychowawcze. W niniejszym artykule pozwoliłam sobie przedstawić różnorodne metody pracy wokół polskich olimpijczyków, które z powodzeniem można wykorzystać do pracy z uczniami.

Planując pracę, należy określić cel, jaki zamierzamy osiągnąć z uczniami, a także zagadnienia, które będą drogą do celu. Ważne też są: wiek dzieci/młodzieży, ich aktualna wiedza o polskich olimpijczykach, zainteresowania itp. Kiedy już to wiemy,

możemy wybrać i dostosować odpowiednie metody/sposoby pracy.

Na dobry początek zachęcam do pogadanki – to pytanie uczniów o ulubionego sportowca: kto nim jest?; jaki sport uprawia?; jakie odnosi/odnosił sukcesy?; dlaczego zasługuje na podziw?; itp. Pogadanka może przerodzić się w opowieści o polskich sportowcach, zwłaszcza ulubionych piłkarzach. Naszym zadaniem jest wtedy wyjaśnienie pojęć, m.in.: sportowiec, olimpijczyk, mistrz i wicemistrz olimpijski.

Inny sposób na rozpoczęcie tematu to zaprezentowanie uczniom własnego ulubionego sportowca, wtedy jest też duża szansa na zainteresowanie tematem młodych ludzi. Bo czyż nie wiemy wszystkiego czy prawie wszystkiego o swoim ulubieńcu? Czy nie opowiadamy o nim z emocjami? Jeśli nie mamy takiego sportowca, to możemy pokusić się o przedstawienie innej postaci, choćby wymienionej w uchwale Sejmu RP. Do prezentacji możemy wykorzystać książki popularnonaukowe, kroniki filmowe czy filmy na YT, wybór jest bardzo duży. Na pewno warto przytoczyć ciekawostki z życia sportowego olimpijczyków, one na długo zapadają w pamięć naszych wychowanków i zachęcają do poznawania wybranych postaci.

Po tym etapie powinniśmy wiedzieć, wokół jakich zagadnień najefektywniej możemy pracować. Gdyby nie dało się tego określić, można skorzystać z poniższych inspiracji, dając uczniom możliwość wyboru spośród 3–4.

Kiedy mamy za sobą pierwszą lekcję/zajęcia o polskich olimpijczykach, możemy przystąpić do realizacji działań. Uczniom należy przedstawić cel lekcji/zajęć (lub ich cyklu), kryteria sukcesu i formę pracy (ja

¹ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=470DB997878B521CC12589FD003E50E2>.

preferuję pracę w parach lub grupach), ramy czasowe potrzebne na realizację i prezentację efektu pracy itp. Ważne jest również wskazanie konkretnych materiałów plastycznych, technicznych czy innych. I tak w czasie lekcji czy zajęć pozalekcyjnych uczniowie mogą wykonać m.in.: zakładki do książek, leporella, lapbooki, plakaty, gazetki szkolne, gry planszowe. Zachęcam do zaprezentowania wykonanych prac na forum szkoły w formie wystawy, która może zainspirować odwiedzających, innych nauczycieli, rodziców, a zwłaszcza dzieci/młodzież do osiągania swoich celów, wytrwałości i pracy nad sobą. Ten sposób prezentacji może też przyczynić się do zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego związanego ze sportem w Polsce, gdyż przypomina o ważnych wydarzeniach, osobach i momentach, które są częścią narodowej historii.

Możemy też wykorzystać do prezentowania sylwetek polskich olimpijczyków czas, kiedy trwają igrzyska. Jeśli są to letnie igrzyska – zachęćmy uczniów do oglądania na bieżąco wybranych dyscyplin bądź sportowców lub do śledzenia późniejszych sprawozdań. W przypadku igrzysk zimowych możemy w klasie wspólnie z uczniami obejrzeć zmagania sportowe online czy na ekranie telewizora, a potem wymienić się wrażeniami.

Innym naszym działaniem może być organizacja konkursu szkolnego, powiatowego czy np. wojewódzkiego. W tym wypadku należy przygotować regulamin konkursu zawierający m.in. cele, nazwę organizatora, adresatów konkursu, formy realizacji, terminarz, informację o wyłonieniu laureatów i nagrodach oraz załączniki: Karta uczestnika ze zgodą rodzica i Klauzula RODO w stosunku do uczestników konkursu. Można też postarać się o patrona, np. Kuratora Oświaty w Poznaniu, Prezydenta/Burmistrza Miasta czy Wójta Gminy. Kon-

kurs trzeba rozpropagować w środowisku dostępnymi środkami.

Obecnie odchodzimy od testowych sposobów przeprowadzania konkursów. Dlatego warto rozważyć np. formę infografiki – wykonanie w aplikacjach takich jak popularna Canva, Easel.ly czy Snappa.

Znacznie większym i wymagającym przedsięwzięciem jest konkurs o charakterze turnieju zespołowego. Ale „Jak się człowiek na coś zaprogramuje, może dokonać cudów” – powiedziała Maja Włoszczowska, kolarka górską, polska olimpijka. Do turnieju powinniśmy przygotować kilka różnych konkurencji, może to być, np. układanka informacji i portretu wybranych sportowców czy danych o igrzyskach, drama, krzyżówka, wykonanie plakatu, kalambury, pytania za 1–3 pkt., ułożenie haseł dopinających sportowców. Turnieje są bardzo widowiskowe, emocjonujące i wartościowe – posiadają walory wychowawcze i uczą stosować zasadę fair play.

Organizując powyższe konkursy, musimy dużo wcześniej zadbać o nagrody dla zwycięzców i upominki dla pozostałych uczestników.

Kiedy nie mamy możliwości zorganizowania konkursu na dużą skalę, możemy poprzestać na formie klasowej. I tu funkcję organizatora i wykonawcy mogą pełnić uczniowie. Forma konkursu może być ich pomysłem, a może też być inspirowana turniejami telewizyjnymi, np. 1 z 5 (podział klasy na 5 zespołów), koło fortuny, skrzynka pytań. Uczniowie mogą przygotować także wersję konkursu online – w aplikacji Kahoot, Quizizz, Wordwall czy innej.

Praca wokół patrona 2024 Roku Polskich Olimpijczyków nie musi mieć wyłącznie formy lekcji/zajęć pozalekcyjnych. Mam tu na myśli zorganizowanie spotkania z polskimi olimpijczykami, a mamy ich 3 012

(dzień przed igrzyskami w Paryżu 2024). Bezsprzecznie jest to najbardziej wartościowa forma poznania idei olimpijskiej, konkretnego sportowca, jego zmagień sportowych, i – co uczniów najbardziej pociąga – można zobaczyć i dotknąć medalu olimpijskiego! A olimpijczycy żyją wśród nas. W Wielkopolsce mamy ich naprawdę wielu. Z Konina pochodzi 3 olimpijczyków: szablisci Tadeusz Piguła i Andrzej Kostrzewa (w 1980 roku w Moskwie i w 1988 roku w Seulu) oraz pięściarz Igor Jakubowski (w 2016 roku w Rio de Janeiro). Tadeusz Andrzej Piguła – polski szablista, trzykrotny medalista mistrzostw świata, mistrz Europy, olimpijczyk, a także trener – chętnie korzysta z zaproszeń i bierze udział w spotkaniach z młodzieżą w szkołach. Olimpijczykiem z regionu jest również Michael Hicks – amerykański koszykarz, posiadający także polskie obywatelstwo, obecnie zawodnik KS Kosz Kompaktowy Pleszew, pracujący jako trener w MKS MOS Konin. Do niego również można zwrócić się z zaproszeniem na spotkanie z młodzieżą.

Ogromną szansę na spotkanie z olimpijczykami możemy mieć po nawiązaniu współpracy z Polskim Komitetem Olimpijskim w Warszawie. Nasi sportowcy bardzo lubią wyjazdy do polskich szkół, a najbardziej rozmowy z uczniami. Mają ogromny dar opowiadania o swoich zmaganiach sportowych, wzbudzania zainteresowania swoją dyscypliną sportu czy ideą igrzysk olimpijskich. Wiem o tym, gdyż miałam przyjemność rozmawiać w przeszłości z niektórymi, a ostatnio we wrześniu 2023 roku z panią Urszulą Kielan (to polska lekkoatletka, skakała wzwyż, srebrna medalistka olimpijska z Moskwy 1980), kiedy gościła w naszej szkole.

PKOl ma bogatą ofertę promocji polskiego olimpizmu. Można wziąć udział w Ogólnopolskim Konkursie im. Jana Parandowskiego na opowiadania o tematyce olimpijskiej, który jest konkursem literackim dla młodzieży, mający długą tradycję we współczesnej kulturze olimpijskiej i odbywa się od 1989 roku. Poprzez uczestnictwo w konkursie uczniowie szkół podstawowych rozwijają swoje sportowe zainteresowania, poszerzają wiedzę nt. igrzysk olimpijskich, idei olimpijskiej i szeroko rozumianego sportu. Konkurs ma na celu promocję aktywności fizycznej, zachowań fair play, a także radości z wysiłku, ruchu i zwycięstwa nad sobą².

Fantastycznym pomysłem realizowanym przez PKOl jest Piknik Olimpijski, na który możemy wybrać się wraz z uczniami, innymi nauczycielami, rodzicami. Jubileuszowy 25. Piknik Olimpijski odbył się 25 maja 2024 roku na terenie parku Kępa Potocka w Warszawie. W asyście 130 polskich medalistów olimpijskich, ambasadora Francji w Polsce Etienne'a de Poncins i wiceprezydent Warszawy Renaty Kaznowskiej otworzył go prezes Polskiego Komitetu Olimpijskiego Radosław Piesiewicz. Myślą przewodnią 25. Pikniku Olimpijskiego były zbliżające się Igrzyska XXXIII Olimpiady Paryż 2024 – a do odwiedzin tej imprezy zachęcało stanowisko przygotowane przez Ambasadę Francji. Tegoroczna odsłona pikniku była zdecydowanie rekordowa – jak na jubileusz przystało. Ponad 50 stref prezentujących olimpijskie i nieolimpijskie sporty stworzyło barwne widowisko³. Dla uczniów i nauczycieli piknik był niesamowitą okazją do spotkania w jednym miejscu 130 polskich olimpijczyków (!), porozmawiania z wybranymi sportowcami, zrobienia wspólnego zdjęcia, zdobycia autografu polskiego olimpijczyka... To naprawdę niezwykle doświadczenie.

² <https://olimpijski.pl/pkol/projekty-i-konkursy/konkurs-im-parandowskiego/>.

³ <https://olimpijski.pl/25-piknik-olimpijski-osiagnal-pelnoletnosc/>.

Lekcje i miniprojekty na temat igrzysk olimpijskich i udziału w nich sportowców oraz spotkania z polskimi olimpijczykami uczą młodzież i dzieci determinacji, wytrwałości i dyscypliny, pokazując, jak ciężka praca i poświęcenie prowadzą do osiągnięcia najwyższych celów. Dzięki tym przedsięwzięciom młodzi ludzie lepiej rozumieją znaczenie sportu w życiu, zarówno w aspekcie fizycznym, jak i psychicznym, co może zachęcić ich do prowadzenia zdrowego stylu życia. Spotkania z olimpijczykami dostarczają inspiracji i motywacji, pokazując, że marzenia są osiągalne niezależnie od początkowych trudności. Uczniowie mogą poznać historie pełne wyzwań, pokonywania przeszkód i osiągania sukcesów, co może być źródłem motywacji do działania w różnych dziedzinach życia. Jak powiedział Adam Małysz, skoczek narciarski i kierowca rajdowy, zdobywca 4 medali olimpijskich (3 srebrne i 1 brązowy): „Každy ma szansę. Trzeba tylko chcieć ją wykorzystać. Sam dar nie wystarczy. On może w tobie drzemać i nigdy się nie obudzić, jeśli sam nie zechcesz go obudzić”.

Omówione wyżej sposoby pracy wokół polskich olimpijczyków rozwijają ponadto świadomość historyczną i kulturową, podkreślając rolę igrzysk olimpijskich na przestrzeni lat oraz wkład polskich sportowców w te wydarzenia. Dzięki temu młodzież zyskuje szerszą perspektywę wartościowania sportu w kontekście międzynarodowym oraz znaczenia sportu w budowaniu tożsamości narodowej. Dzięki tym doświadczeniom młodzi ludzie uczą się także wartości takich jak fair play, współpraca, szacunek dla innych i umiejętność radzenia sobie z porażkami. Lekcje o igrzyskach olimpijskich i spotkania z olimpijczykami nie tylko poszerzają wiedzę, ale także kształtują postawy i wartości, które są kluczowe w dorosłym życiu.

Historia zatacza koło – przed nami kolejne, XXXIII Letnie Igrzyska Olimpijskie w Paryżu. Trzymamy kciuki za kolejnych polskich olimpijczyków, którzy 26 lipca 2024 roku rozpoczynają rywalizację na igrzyskach w Paryżu. Według ustaleń Radia Poznań, z Wielkopolski na igrzyska polecą 28 olimpijczyków. Radio Poznań przedstawiło wstępną listę olimpijczyków z regionu⁴. A w sumie ekipa polska ma liczyć 200 sportowców.

W myśl dewizy igrzysk olimpijskich i Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego życzę Państwu kreatywnej i ciekawej pracy z uczniami wokół Patrona 2024 Roku – Polskich Olimpijczyków oraz polskim sportowcom na igrzyskach w Paryżu: *citius, altius, fortius!*

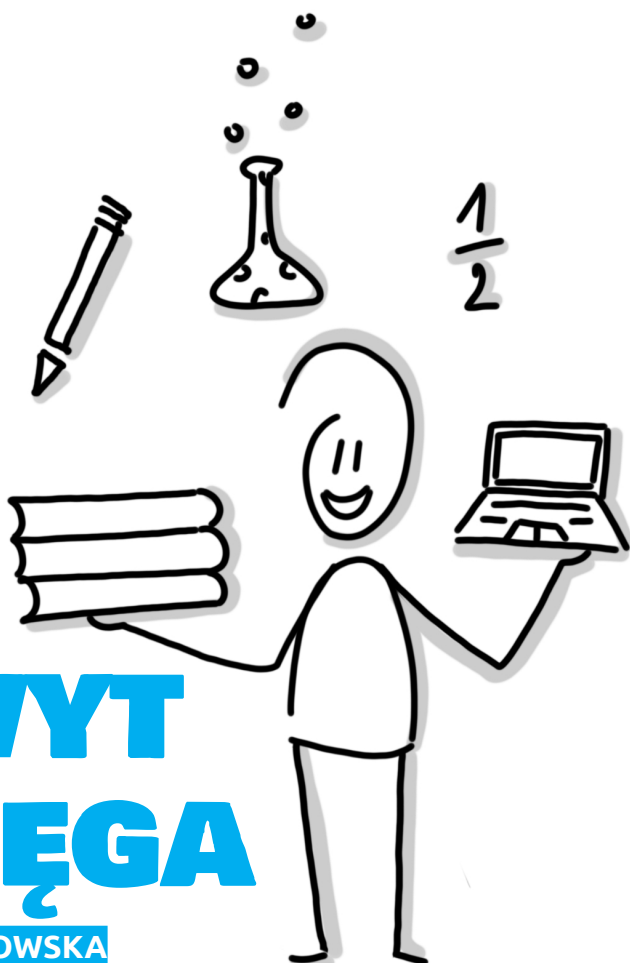
BIBLIOGRAFIA

- W. Lipoński *Kronika sportu*, praca zbiorowa, 1993. *Dzieje polskiego sportu*, Poznań 1997.
- W. Lipoński, S. Lipoński, *Polacy na olimpiadach*, Poznań 2008.
- M. Łuczak, *Od szkolnego klubu sportowego do Konińskiego Klubu Szermierczego w latach 1966–2006*, Konin 2006.
- M. Łuczak, *XXX lat Konińskiego Klubu Szermierczego*, Konin 1996. *Poczet polskich olimpijczyków 1924–1984*, praca zbiorowa, Warszawa 1984.

ANNA BERDZIŃSKA

Doradca metodyczny historii i wiedzy o społeczeństwie w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie; nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie w Szkole Podstawowej nr 15 im. Polskich Olimpijczyków w Koninie; egzaminator maturalny z historii i wiedzy o społeczeństwie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

⁴ <https://poznan.tvp.pl/79235818/igrzyska-olimpijskie-2024-lista-wielkopolskich-olimpijczykow>.

ZACHWYT TO POTĘGA

KATARZYNA ROSZAK-MARKOWSKA

Rzadko mówi się o tym, że nauczyciele kształcą się równie intensywnie jak ich uczniowie. Pasja do nauczania wiąże się nierozdzielnie z zamiłowaniem do rozwoju. A na wypadek, gdyby z jakichś powodów ten entuzjazm osłabł, państwo nałożyło na pedagogów ustawowy obowiązek doskonalenia zawodowego. Jednym słowem – nauczyciel nigdy nie przestaje być uczniem. Na szczęście...

Nie sposób opisać wszystkich warsztatów, kursów czy szkoleń, w których uczestniczyli pedagodzy Szkoły Podstawowej w Starym Mieście w mijającym roku. Zamiast tego proponuję przyrzeć się dokładniej jednej z konferencji, zorganizowanej przez Fundację „Budząca się szkoła” i Wydawnictwo Element – „Kompetencje relacyjne w edukacji”. Wśród prelegentów wystąpili m.in. prof. Marek Kaczmarzyk, biolog, neurodydaktyk, popularyzator dydaktyki ewolucyjnej – dziedziny zajmującej się praktycznym wykorzystaniem mechanizmów ewolucyjnych w uczeniu się i nauczaniu – oraz dr Marzena Żylińska, metodyczka, założycielka „Budzącej się szkoły”, propagatorka neurodydaktyki. I chociaż dla wielu osób zainteresowanych oświatą te dwa nazwiska byłyby wystarczającym powodem, by wybrać się w niedzielę do Torunia, to magnesem, który ściągnął z całej Polski kilkuset pedagogów – w tym nauczycielki ze szkoły w Starym Mieście – okazał się André Stern.

„Gdy miałem ochotę, mogłem codziennie przez sześć godzin uczyć się bez przerwy niemieckiego i nikt nie mówił mi po czterdziestu pięciu minutach, że czas się skończył, a ja powinienem zabrać się za matematykę lub biologię. Nigdy nie musiałem mierzyć się z pytaniem, z którego przedmiotu jestem słaby, żeby wiedzieć, co mam doskonalić – mogłem robić dokładnie na odwrót: mogłem doskonalić to, co mnie zachwycało, w czym już byłem dobry, a mogłem stać się jeszcze lepszy”¹.

Podtytuł książki, z której pochodzi powyższy cytat, brzmi: „Historia szczęśliwego dzieciństwa”. André Stern ma obecnie 53 lata, więc już nie jest dzieckiem, ale jedno się nie zmieniło: nadal jest szczęśliwy. Wręcz zaraźliwie! Uproszczeniem byłoby stwierdzenie, że zawdzięcza to temu, że nie spędził ani jednego dnia w szkole i nie do-

świadczył, np. długotrwałego wysiłku. Fakt, że nie uczył się z rówieśnikami w klasie, nie oznacza, że dzieciństwo nie upłynęło mu na intensywnej pracy nad własnym rozwojem. Efekty? André Stern nie ma żadnego wykształcenia, dyplomów w szufladzie, pucharów – słowem: niczego, co potwierdzałoby formalnie jego kwalifikacje – ma jednak coś innego, czego nikt nie śmie kwestionować.

– Nie mam żadnych kwalifikacji – wyznał z rozbrajającą szczerością w auli toruńskiej szkoły muzycznej. – Mam kompetencje – dodał.

To zaczynamy: Stern jest gitarzystą, kompozytorem, lutnikiem, dziennikarzem, programistą, informatykiem, autorem książek oraz światowej sławy mówcą. Przez większą część życia utrzymywał się z muzyki – komponował i grał podczas przedstawień w grupie teatralno-tanecznej. Przewodniczył też Instytutowi Arno Sterna, prowadził wykłady i warsztaty pedagogiczne na całym świecie. Posługuje się biegle pięcioma językami, w tym niemieckim, francuskim i angielskim. Jest szczęśliwym mężem, wychowuje dwoje dzieci, które... też nie chodzą do szkoły.

W jaki sposób André zdobył tyle kompetencji? Zapytany powiedziałby, iż nigdy się nie uczył, a zawsze świetnie się bawił. Jeden z bohaterów filmu dokumentalnego *Alfabet* (reż. E. Wagenhofer) przekonuje, że zabawa jest kluczowa w procesie uczenia się, a rozwój dziecka leży w jego naturze. Stern zachęca więc do bezwarunkowego zaufania dziecku, a powszechną standaryzację i rywalizację proponuje zastąpić spontaniczną aktywnością, dzięki której młody człowiek może rozwijać się w indywidualnym rytmie. Wielu ludzi znających historię André twierdzi, że jako dziecko musiał wyróż-

¹ A. Stern, ...i nigdy nie chodziłem do szkoły, Gliwice 2021.

niać się szczególnymi zdolnościami i miał wyjątkowych rodziców, co przelożyło się na sukces. „Byłem bardzo zwykłym dzieckiem. Każde dziecko mogłoby przeżyć coś podobnego”² – mówi o sobie w jednej z książek. „Jeśli dzieci zostawia się w ich żywiole, zabawie, są bez wyjątku genialne”³ – dodaje w innej publikacji.

Warto zauważyć, iż André zaczął płynnie czytać i pisać, dopiero gdy miał 10 lat. Jako mały chłopiec nie wykazywał zainteresowania lekturą, a rodzice nie zmuszali go do niej. Nabywał w tym czasie wiele innych umiejętności, np. opanował do perfekcji rozpoznawanie marki samochodu po kształcie reflektorów i po dźwięku silnika. Nie rozróżniał zabawy od nauki. Jego dzień wypełniały rozmaite zajęcia w domu i poza nim. Część dnia była improwizowana, część zaplanowana – zawsze jednak robił to, na co miał w danym okresie życia ochotę.

Jak już nauczył się czytać i pisać, pochłaniał książki oraz specjalistyczne czasopisma. Zaczął nawet wydawać własną gazetkę – biuletyn rodzinny, który wysyłał regularnie dziadkom. Kilka lat później założył pismo dla dzieci. W wieku 12 lat miał tydzień wypełniony takimi zajęciami jak: malowanie z ojcem w plenerze, 4 godziny fotografii (technik fotografowania i obróbki zdjęć w laboratorium), kilka godzin metaloplastyki, 4 godziny lekcji tańca, 2 godziny wschodniej sztuki walki Kalaripayat. Ponadto uczęszczał na kurs tkacki, garncarstwo, intensywnie uczył się algebry oraz chodził do Collège de France na wykłady z egiptologii, mediewistyki i socjologii. Odkąd pamięta, jego życie wypełniała muzyka. Gdy uczył się grać na gitarze, ćwiczył po 8 godzin dziennie. Opanował też sztukę budowania gitar – dziś gra na dziesięcio-

strunowej gitarze własnoręcznie przerebioniej z sześciostrunowej.

Wbrew pozorom rodzice André nie mieli traumatycznych doświadczeń związanych ze szkołą, byli bardzo dobrymi uczniami. Na dodatek całe dorosłe życie zajmowali się edukacją. Ojciec uczył rysunku, matka, po studiach humanistycznych, pracowała w przedszkolu. Stwierdzili jednak, że dzieci pójść własną ścieżką – zgodną z ich indywidualnymi potrzebami.

I tak doszliśmy do najważniejszej k o m p e t e n c j i, jaką miał nabyć André. Jest nią umiejętność bycia szczęśliwym. Paradoks z „wychowywaniem do szczęścia”, zdaniem Sterna, polega na tym, że wszyscy chcemy, by nasze dzieci były szczęśliwe i wyrosły na spełnionych dorosłych, a „chcemy tego tak bardzo, że zapominamy żyć na ich oczach jak spełnieni i szczęśliwi dorośli”⁴. André miał ten przywilej, że wychowywali go ludzie, którzy mieli pasję i tyle zachwyty w sobie, że nie było już miejsca na porównywanie, osądzanie, brak zaufania czy inne toksyny, którymi często karmi się dzieci.

I pewnie na tym polega sekret udanej edukacji i rodzicielstwa. I pewnie tym samym należy tłumaczyć niezwykłą, wręcz hipnotyzującą charyzmę André.

André Stern zachwyił mnie swoją historią i osobowością. To zadziwiające, jak otwarty potrafi być człowiek nieskażony uprzedzeniami, wykluczeniem czy ocenianiem. Cudownie było słuchać tego człowieka młodego duchem, pełnego wiary w ludzi, miłości i pasji. Jego historia dowodzi, że rozwój kompetencji jest łatwiejszy, kiedy nie jest hamowany i o tym powinno się pamiętać, szczególnie w edukacji

² Tamże.

³ A. Stern, *Zabawa. O uczeniu się, zaufaniu i życiu pełnym entuzjazmu*, Gliwice 2017.

⁴ Tamże.

– powiedziała Aleksandra Gomulska, germanistka.

Perspektywa, z jakiej André spogląda na świat, sposób postrzegania dziecka, postawa szacunku i zaufania do młodego człowieka zachęcają, by zamienić szkolne obowiązki na czas swobodnej zabawy, rozwijanie zainteresowań i predyspozycji. I choć taka zmiana w naszym systemie edukacyjnym jest na razie raczej niemożliwa, to mam cichą nadzieję, że kiedyś szkoła będzie miejscem, w którym będziemy uczyć się poprzez działanie i rozwiązywanie realnych problemów. Uważam, że właśnie tak zdobywa się określone kompetencje. Człowiek staje się ekspertem, gdy uczy się życia, podążając za swoją pasją – dodała Kinga Drzewiecka, anglistka.

W Zabawie Stern podpowiada, co możemy zrobić, by podtrzymać w człowieku wrodzone zamiłowanie do nauki. Swoje obserwacje popiera dokonaniem Kena Robinsona, neurobiologa Geralda Hüthera, psycholożki Kathriny Saalfrank czy reżysera Erwina Wagenhofera. André nie propaguje jednego, wybranego modelu edukacji. Nikomu też nie daje gotowych recept na wychowanie dziecka. Jedyne, co uważa za niezbędne do budowania prawidłowej relacji z nim, to szacunek i zaufanie. Wbrew pozorom autor Entuzjastów nie nawołuje też do likwidacji szkół systemowych. Zamiast tego namawia do refleksji, do nieulegania z góry narzuconym wzorcom. „Wciąż muszę podkreślać, że nie walczę o likwidację instytucji szkoły, i tak czy owak nie mogę zaproponować uniwersalnego rozwiązania. Wręcz przeciwnie, wierzę tylko w rozwiązania indywidualne! Ale żeby je znaleźć, trzeba dać ludziom pełny obraz sytuacji. Tylko w tym celu spisałem swoją historię”⁵.

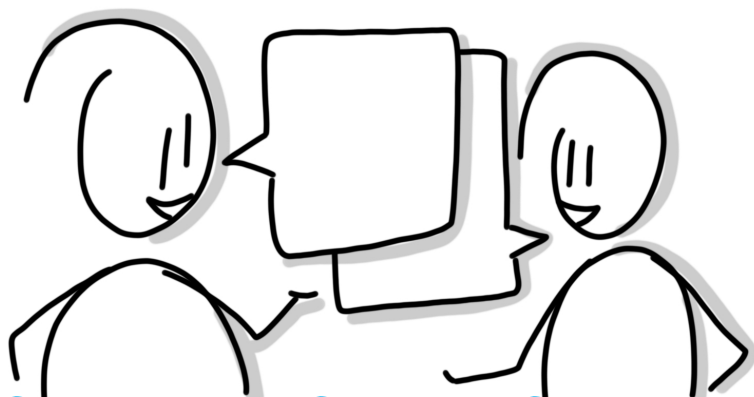
PS. Zainteresowanym polecam – jeśli ktoś jeszcze nie oglądał – Alfabet w reż. E. Wagenhofera. W dokumencie występują m.in. André Stern oraz jego ojciec Arno Stern, założyciel słynnej pracowni malarskiej Malort.

KATARZYNA ROSZAK-MARKOWSKA

Polonistka w Szkole Podstawowej w Starym Mieście. Autorka kilku innowacji przedmiotowych mających na celu rozwój kreatywności oraz kompetencji społecznych wśród dzieci i młodzieży. Inicjatorka indywidualnego toku nauki według indywidualnych programów dla kilkorga uczniów zdolnych. Opiekunka laureatów i finalistów konkursów polonistycznych, filmowych, prawniczych, recytatorskich oraz literackich. Założycielka i opiekunka redakcji czasopisma „Gimnazjon”. Pomysłodawczyni zakładki na stronie internetowej szkoły „Twórczość Uczniów”. Inicjatorka wydania tomiku poezji gimnazjalistów „Na dwa głosy”. Przed podjęciem pracy w szkole pracowała jako dziennikarka w „Głosie Wielkopolskim” i „Wielkopolskim Zagłębiu”. Mediatorka, współzałożycielka Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „In-ART”.

⁵ A. Stern, ...i nigdy nie chodziłem do szkoły.

METODA MODELOWANIA DIALOGÓW W KLASIE (QUESTIONING THE AU- THOR LUB THE NATURE)

MAŁGORZATA HYPŚ-WOLIŃSKA

Metoda ta została opracowana w USA przez Isabel Beck i Margaret McKeown. Pierwotnie powstała, jako pomoc w alfabetyzacji uczniów i nauce czytania ze zrozumieniem. W Modelowaniu dialogów (QtA) kładzie się nacisk na dłuższe, rozwinięte wypowiedzi sformułowane w języku dziecka, które są częścią toczącej się dyskusji. Dialog zorientowany jest na „procesie”, a nie na „produkcie”, jak w pogadance. W czasie rozmowy prowadzonej metodą QtA nauczyciel słyszy, w jaki sposób uczeń rozumie, pytania są inicjowane nie tylko przez nauczyciela, ale także i uczniów.

To na czym polega metoda modelowania dialogów (QtA)?

QtA to przede wszystkim pytania otwarte, zachęcające do rozbudowanych wypowiedzi uczniów, a ewentualna błędna wypowiedź ucznia jest powodem do dalszej dyskusji. Dialog rozpoczynają tzw. pytania początkowe, mające na celu zainteresowanie tematem: „Co zauważyłeś/łaś? Co zaobserwowałeś/łaś?”. Po nich następują pytania podążające: „Opowiedz coś więcej, o... Co się działo...?”. Dzięki nim uczniowie zdobywają nową wiedzę i nowe rozumienie omawianego tematu. W tej części wykorzystywanych jest sześć technik, dzięki którym dziecko skupia uwagę na głównym temacie, a nauczyciel porządkuje wiedzę uczniów.

Techniki modelowania dialogu

1. Podkreślanie (marking)
2. Powracanie (turning-back)
3. Parafrazowanie (revoicing)
4. Podsumowanie (recapping)
5. Modelowanie (modeling)
6. Adnotacja (annotating)

1. Podkreślanie – nauczyciel docenia wypowiedź ucznia poprzez jej powtórzenie albo sparafrazowanie, a następnie na jej podstawie buduje kolejne pytania, np.:

Uczeń: Każdy musi jeść.

Nauczyciel: Bardzo dobra uwaga. Powiedziałaś, że każdy musi jeść. A dlaczego musimy jeść? Czy wszyscy jemy to samo? Powiedz coś więcej.

2. Powracanie – teraz nauczyciel kieruje uwagę na inną wypowiedź, pokazując, że są one ze sobą powiązane.

Nauczyciel: Gosia powiedziała, że każdy musi jeść, żeby żyć, a Ania, że je czekoladę, ponieważ ją lubi i czasami nawet czekolada jest zdrowa. Natomiast Michał powiedział, że nie może jeść białego sera. Jak myślicie, dlaczego tak się dzieje? O co tu chodzi?

3. Parafrazowanie – zastosujemy, gdy wypowiedź ucznia jest długa i mało czytelna. Wtedy nauczyciel, używając innych słów, opisuje to, co chciał powiedzieć dziecko. W pewnym stopniu uogólnia te wypowiedzi, np.:

Nauczyciel: Właśnie powiedziałeś, że ludzie muszą jeść, żeby żyć, ale nie zawsze mogą wszystko zjeść. Opowiedz jak to rozumiesz? Tomek: Jedzenie dostarcza energii naszemu ciału, ale na niektóre produkty możemy być uczuleni, albo są niezdrowe. Nauczyciel: Mówisz, że możemy być uczuleni lub jest niezdrowe. Jak myślisz, o co tu może chodzić?

Tomek: Na przykład w mleku jest białko, a mój organizm uważa, że jest ono dla mnie szkodliwe. Gdy je wypiję, boli mnie wtedy brzuch.

4. Podsumowanie – dokonują je sami uczniowie, wykorzystując m.in. słownictwo, które pojawiło się podczas lekcji. Uczestnicy zajęć powinni skupić się na rozumieniu problemu, a nie na faktach. Wszyscy powinni mieć okazję wypowiedzenia się. Wszystkie wypowiedzi są dobre, pod warunkiem, że są na temat.

5. Modelowanie – ułatwia uczniom zrozumienie problemu poprzez odniesienie się do sytuacji i zjawisk najbliższych dzieciom, do przykładów z życia codziennego, osobistych doświadczeń.

6. Adnotacja – technika pozwalająca na rozbudowanie słownictwa uczniów lub dostarczenie nowych informacji o omawianym zagadnieniu. Następuje w momencie, kiedy nauczyciel upewnił się, że uczniowie rozumieją to, o czym mówią, lecz mają niewystarczający zasób słów.

W tej metodzie wszystkie wypowiedzi uczniów mają wartość, a nauczyciel podąża za tym, co mówią dzieci. Jest to bardzo twórcze i bliskie rozmówcom, dzięki czemu czują się oni wysłuchani, wiedzą, że to, co

mówią jest ważne, poszukują nowych informacji, rozwijają twórcze myślenie i budują wiarę we własne możliwości.

Dlatego:

- docień wypowiedź ucznia,
- skieruj pozytywną informację zwrotną,
- wykorzystaj słownictwo dziecka,
- ułóż następne pytanie na podstawie wypowiedzi dziecka,
- przypomnij to, co zostało wcześniej powiedziane,
- łącz myśli różnych dzieci i pytaj, co one o tym myślą,
- wskazuj podobne pomysły, uzupełniaj jeden drugim, łącz je,
- uprość i powiedź to, co chciało powiedzieć dziecko, nie tłumacz za niego,
- zachęcaj (nie zmuszaj) wszystkie dzieci do podsumowania,
- uzupełniaj braki, dopiero po skończonych wypowiedziach uczniów,
- udowodnij, że temat/zjawisko nie jest oderwany od rzeczywistości,
- stosuj ciekawe anegdoty, nawet z własnego życia,
- wprowadzaj nowe słownictwo, wyrażenia, fakty,
- upewnij się, że dzieci rozumieją dany temat/zjawisko.

MAŁGORZATA HYPŚ-WOLIŃSKA

Nauczyciel konsultant ODN w Poznaniu; prowadzi zajęcia z edukacji wczesnoszkolnej i terapii pedagogicznej. Nauczycielka z wieloletnim stażem, mająca w swoim dorobku pracę w przedszkolu, szkole podstawowej i szkole wyższej. Autorka wielu publikacji i innowacji.

Całość opracowano na podstawie:

- Dialog, który ma wartość edukacyjną – o metodzie Questioning the Author w dydaktyce; Eliza Rybska, Anna Basińska; opublikowano 17.12.2014; dostęp online: <http://ebis.ibe.edu.pl/numery/2014-4/ebis-2014-4-5.pdf> (dostęp online: 10.02.2022).
- e-nauczyciel przyrody, Innowacyjna strategia nauczania i uczenia się przedmiotów przyrodniczych z wykorzystaniem multimedialnych; Rozdział 2: Metoda Questioning the Author; Anna Basińska, Dawid Pietrala, Teresa Pietrala, Urszula Zielińska, Katarzyna Dziubalska-Kołaczyk, Ronald Cole; dostęp online: http://ifa.amu.edu.pl/~e-nauczyciel/final/rozd_2_metoda_qta.pdf, (dostęp online 10.02.2022).

JEDYNA TAKA GMINA W WIELKOPOLSCE?

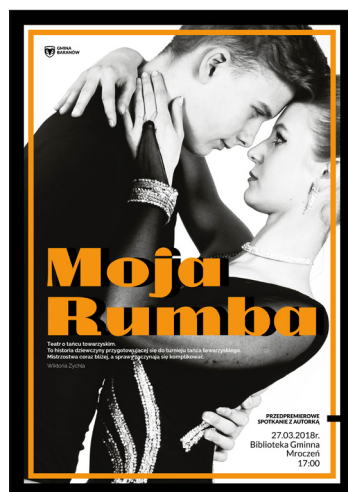
ANDRZEJ TYRA

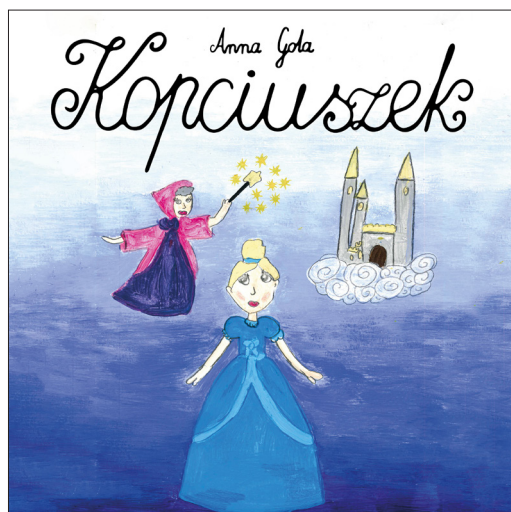
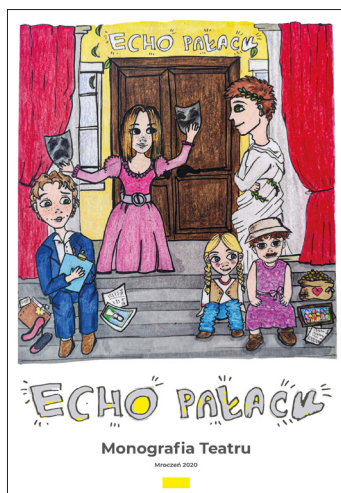
Gmina Baranów to szczególne miejsce na mapie oświatowej Wielkopolski. Gmina położona jest w południowej części województwa wielkopolskiego, w powiecie kępińskim. Gmina Baranów zajmuje powierzchnię 7431 ha i liczy ok. 8 tysięcy mieszkańców. Obywatele naszej gminy wyróżniają się kreatywnością, przedsiębiorczością i pracowitością. Jest położona na styku trzech województw (dolnośląskie, opolskie i łódzkie). Dobre warunki klimatyczne, malownicze zabytki wiejskiej kultury oraz sąsiedztwo dróg międzyregionalnych stwarzają możliwość rozbudowy struktury gospodarczej i sprzyjają rozwojowi obsługi turystycznej.

W gminie funkcjonuje 5 szkół podstawowych, przy których umiejscowione są przedszkola. Zespół Szkół w Baranowie – dyr. Sławomir Nowicki, Zespół Szkół w Mroczeniu – dyr. Andrzej Tyra, Zespół Szkół w Donaborowie – dyr. Alojzy Piasecki, Zespół Szkół w Słupi pod Kępem – dyr. Anna Kamińska, Zespół Szkół w Łęce Mroczeńskiej – dyr. Anna Raszevska. Rozwój oświaty w gminie to priorytet wójta gminy, Pani Bogumiły Lewandowskiej-Siwek. Bardzo dobra współpraca organu prowadzącego z placówkami oświatowymi zaowocowała wieloma rozwiązaniami, które stawiają gminę w czołówce samorządowej województwa wielkopolskiego. Od 2019 roku w szkołach gminy funkcjonuje program „Szkoła bez zadań domowych”. W dobie rozwoju mediów społecznościowych oraz dostępu do wiedzy w sieci, prace domowe uczniów w dużej części są pracami niesamodzielnymi. W 2019 roku Szkoła Podstawowa w Mroczeniu wprowadziła zasadę, że nauczyciele nie będą prac pisemnych zadawać do domu. Nie zwalnia to uczniów od przygotowania się do zajęć w kolejnym dniu nauki. Zasadą było zwiększenie ilości godzin (1 godzina dodatkowo) z przedmiotów takich jak: język polski, matematyka i język angielski. W kolejnych latach programem zostały objęte wszystkie szkoły gminy Baranów. Prace pisemne są przez uczniów wykonywane podczas zajęć lekcyjnych.

Dzieci codziennie przynoszą do szkoły książki, zeszyty oraz dodatkowe pomoce. W ramach programu „Lekki tornister”, aby przeciwdziałać nadmiernej wadze plecaków uczniowskich w gminie, szkoły zamawiają dodatkowe komplety podręczników, które znajdują się w salach lekcyjnych. W domu uczniowie korzystają z podręczników, przygotowując się do lekcji, a w szkole korzystają na zajęciach z podręczników, których nie muszą przynosić do szkoły. W ramach programu „Szkoła bez telefonów” w klasach I – III dzieci mają zakaz

przynoszenia do szkoły telefonów komórkowych, a w klasach IV – VIII uczniowie mają zakaz korzystania z telefonów komórkowych w szkole.

Od 2020 roku dyrektorzy szkół zwolnieni są z prowadzenia zajęć lekcyjnych. Ilość obowiązków, jakie ma dyrektor szkoły w wielu przypadkach powoduje, że zajęcia prowadzone przez dyrektorów są nieefektywne. Nie mając zatem zajęć dydaktycznych, dyrektorzy skupiają się na pracy menadżerskiej, a lekcje prowadzą nauczyciele. Zajęcia dodatkowe dofinansowane przez gminę w każdej ze szkół to: nauka pływania w klasach IV i V, zajęcia w szkolnych klubach sportowych, zajęcia zespołów muzycznych, zajęcia teatralne.

W szkołach gminy Baranów obowiązują jednolite stroje uczniowskie. Każda szkoła wraz z rodzicami wybrała kolor i styl ubiorów. Uczniowie są zobowiązani do noszenia strojów na zajęciach lekcyjnych. Rodzice chwalą ten wybór ze względu na codzienny problem typu: „nie mam się w co ubrać”.

Od roku szkolnego 2023/2024 w klasach czwartych SP w Mroczniku wprowadzony został program „Jeszcze nie”, w myśl którego uczniowie nie otrzymują cyfrowej oceny niedostatecznej. Pojawia się informacja: jeszcze nie jesteś gotowy do pracy nad nową partią materiału, gdyż jeszcze nie opanowałeś omówionych zagadnień. Jest to szczególnie ważne i motywujące dla uczniów, którzy z różnych przyczyn mają problemy w nauce. Rodzice i uczniowie wskazują, że wpisanie „jn.” zamiast oceny niedostatecznej wpływa na dziecko pozytywnie i jest czynnikiem motywującym do uzyskania oceny pozytywnej. Gmina finansuje dowóz dzieci na zawody i konkursy.

W szkołach wydawane są smaczne obiady, które przygotowywane są w kuchniach szkolnych i przedszkolnych. Nie ma cateringu zewnętrznego, a obiady mają charakter potraw domowych.

Cykliczne imprezy szkolne – charakterystyczne dla konkretnej szkoły.

Szkoła Podstawowa w Mroczeniu.

- Premiery teatralne Szkolnego Teatru „Echo Pałacu” z Mroczenia.
- Występy Teatru Lalkowego „Franki” z Mroczenia, koncerty zespołu muzycznego „Wężyk Band” z Mroczenia.
- Coroczny Bieg im. Hrabiego Wężyka, coroczny Lokalny Festiwal Kulinaryny organizowany we współpracy z KGW Mroczeń, coroczny Powiatowy Konkurs Plastyczny z Profilaktyki Uzależnień we współpracy z Komendą Powiatową Policji w Kępnie oraz Stacją Sanitarно-Epidemiologiczną w Kępnie, spotkania integracyjne w ramach „Nocy w szkole”.

Szkoła Podstawowa w Baranowie

- Gminny Konkurs Języka Angielskiego dla klas starszych.
- Rajd Szlakiem Powstania Wielkopolskiego.
- Projekt „Świetliczaki na tropie przysłów”.
- Projekt „(Nie)zwykła matematyka”.
- Projekt „Ja w świecie emocji”.
- Projekt „Czytam z klasą”.
- Projekt „Dotknij, poczuj, zobacz”.
- Projekt „Dużo wiemy, próbujemy, czyli próbna klasówka”.
- Bieg dla Niepodległej.
- Przy szkole w Baranowie działa MUKS ARIES Gminy Baranów, gdzie uczniowie realizują swoje pasje sportowe w sekcji piłki ręcznej dziewcząt i chłopców.
- Zespół muzyczny AD LIBITUM oraz Szkolne Koło Teatralne „Głośna Cisza”.

Szkoła Podstawowa w Słupi pod Kępem

- Gminny Konkurs Języka Angielskiego dla klas III.
- Gminny Drużynowy Konkurs Matematyczny.
- Zajęcia w ramach programu realizowanego przy współpracy z Wielkopolskim Związkiem Piłki Nożnej „Dziewczyny do piłki”.

Szkoła Podstawowa w Donaborowie

- Rajdy rowerowe „Najciekawsze Ścieżki Powiatu Kępińskiego”.
- Organizacja Gminnego Konkursu Matematycznego dla uczniów klas III.
- Organizacja cyklicznych zawodów badmintonowych na szczeblu powiatowym, rejonowym, wojewódzkim i krajowym.

Szkoła Podstawowa w Łęce Mroczeńskiej

- Gminne Święto Pieczonego Ziemniaka z elementami profilaktyki.
- Gminny Konkurs Kolęd.
- Gminny Konkurs Recytatorski dla kl. IV–VIII.
- Festyn Rodzinny „Święto Kwitnącej Lipy” z elementami ekologii.

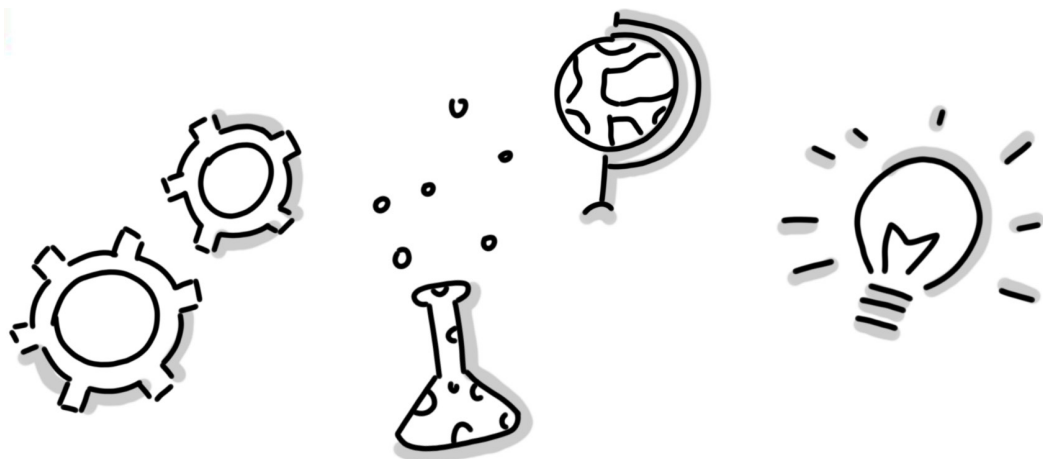
Wójt gminy Baranów Pani Bogumiła Lewandowska-Siwek

– Te wszystkie działania, które opisał powyżej Pan Dyrektor Andrzej Tyra są z myślą o dzieciach i dla dzieci, które są naszą przyszłością. Jako jednostka samorządowa staramy się już od żłobka zapewnić maluchom bardzo dobre warunki rozwoju i bezpieczeństwa. Staramy się wykorzystać potencjał i możliwości naszych dzieci nie tylko ucząc przedmiotów, ale zapewniając rozwój poprzez zajęcia pozalekcyjne i integrację, pomoc w radzeniu sobie z trudnościami czy współpracę z innymi. Wszystkie te działania spowodowały, że nasze dzieci są odważne, wszechstronne i systematyczne, a wyniki egzaminów ósmoklasistów ponadprzeciętne (najlepsze w powiecie). Radość naszych dzieci z dobrych warunków nauczania i szerokich możliwości rozwoju warta jest każdego pieniędzy.

ANDRZEJ TYRA

– Dyrektor Zespołu Szkół w Mroczeniu
Absolwent UAM w Poznaniu – Wydział
Nauk Geograficznych i Geologicznych

O SZKOLNYCH I AKADEMICKICH POTRZEBACH W PROCESIE KSZTAŁCENIA PRZYSZŁYCH INŻYNIERÓW W ERZE WYZWAŃ GLOBALNYCH I SPOŁECZEŃSTWA 5.0

DR PAWEŁ M. OWSIANNY, KATARZYNA KWAŚNIK,
KAROLINA SKOTARCZAK-DOBRZYŃSKA, IWONA KUKOWKA,
MICHALINA OWSIANNA

Jakie wyzwania i potrzeby stoją przed edukacją szkolną i akademicką przyszłych inżynierów w dobie cyfryzacji, zmian klimatycznych i zmieniającym się społeczeństwie? Dowiedz się, jak interdyscyplinarne podejście, kreatywność i współpraca mogą kształtować przyszłość inżynierii.

Wyzwania

Wśród wyzwań dynamicznie zmieniającej się gospodarki opartej na innowacjach i nowoczesnych technologiach wymienia się zwłaszcza transformację cyfrową (World Economic Forum, 2020). W dobie cyfryzacji gospodarka musi szybko adaptować nowe technologie, takie jak sztuczna inteligencja (AI), Internet Rzeczy (IoT) czy analiza Big Data. Wiele instytucji i firm nadal ma trudności z pełnym wykorzystaniem tych technologii, co prowadzi do nierówności w uczestnictwie w cyfrowej gospodarce. Digitalizacja ma także wpływ na rynek pracy, który wymaga od pracowników nowych, bardziej zaawansowanych umiejętności. Na Światowym Forum Ekonomicznym eksperci podnosili także coraz wyraźniejsze problemy w komunikacji młodych ludzi, wynikającej również z szybkiej transformacji cyfrowej, która zmienia ich nawyki komunikacyjne, często ograniczając interakcje bezpośrednie. Młodzi ludzie komunikują się za pośrednictwem mediów cyfrowych, co prowadzi do wyzwań w rozwijaniu umiejętności interpersonalnych i emocjonalnych, takich jak empatia i umiejętność słuchania (World Economic Forum, 2020). W dobie wojny w Ukrainie oraz w miarę jak ilość danych społecznych i gospodarczych zlokalizowana jest w środowisku cyfrowym, rośnie znaczenie ochrony danych i systemów przed zagrożeniami cybernetycznymi. Zapewnienie cyberbezpieczeństwa wymaga od instytucji publicznych i całego sektora gospodarki inwestycji w technologie zabezpieczeń oraz ciągłego szkolenia pracowników w zakresie cyberzagrożeń. To wszystko powiązane jest także z zarządzaniem innowacjami i powyższym ogromnym tempem zmian technologicznych (Antczak in. 2023). Firmy muszą przy tym nieustannie inwestować w badania i rozwój (R&D) oraz wprowadzać innowacje, aby pozostać konkurencyjnymi. Zmiany klimatyczne i zrównoważony rozwój to kolejne wyzwania, wiele wskazuje że najważniejsze, przed jakim stoi

każdy z nas. Cała światowa gospodarka musi się zmieniać, integrując nowe technologie z odpowiedzialnością za środowisko, redukcją emisji CO² i adaptacjami do zmian klimatycznych. W tym kontekście niezwykle ciekawym wyzwaniem jest antropologia więcej niż ludzka, czyli zwrócenie uwagi na wielogatunkowe sieci relacji społecznych, które współtworzą świat, stwarzając możliwość wyobrażenia sobie ludzi jako bardziej środowiskowo zaangażowanych (Kowalska 2023), a niebędących tylko jednym z elementów świata, i to nie zawsze najważniejszym. Niezwykle godne uwagi są założenia koncepcji Społeczeństwa 5.0, które zostały po raz pierwszy zaproponowane przez Gabinet Rządu Japonii i zostały zdefiniowane jako „społeczeństwo skoncentrowane na człowieku, w którym rozwój gospodarczy i rozwiązywanie problemów społecznych są ze sobą kompatybilne poprzez wysoce zintegrowany system cyberprzestrzeni i przestrzeni fizycznej”.

Decyzja tego Gabinetu z 26 marca 2021 roku, opisuje Społeczeństwo 5.0 jako „zrównoważone i odporne na zagrożenia oraz nieprzewidywalne i niepewne sytuacje, które zapewnia bezpieczeństwo i ochronę ludziom, a także umożliwia jednostkom realizację różnorodnego dobrostanu”. Istotne jest zatem połączenie cyberprzestrzeni, przestrzeni fizycznej oraz wartości społeczeństwa skoncentrowanego na człowieku. Koncepcja ta odwołuje się do tzw. wiedzy konwergencji (So-Go-Chi)”, obejmującej nie tylko nauki przyrodnicze, ale także nauki humanistyczne i społeczne (Cabinet Office, 2015; Lantada, 2020).

Z kolei podczas tegorocznego Europejskiego Kongresu Gospodarczego, który odbył się 7–9 maja 2024 w Katowicach, zaprezentowano raport „Kompetencje inżyniera przyszłości”, przygotowany przez Infuture. Institute na zlecenie Akademii Górniczo-Hutniczej. Współczesny inżynier nie może ograniczać się jedynie do swojej dziedziny technicznej, ponieważ przyszłość wymaga

od niego stania się technologiczno–humanistycznym liderem, który łączy wiedzę z nauk ścisłych, inżynierii, humanistyki, etyki oraz rozumie kontekst społeczny i środowiskowy (Infuture.Institute, 2024) – co wynika właśnie z idei Społeczeństwa 5.0. Raport ten stanowił punkt wyjścia do przeprowadzonej na tym kongresie dyskusji nad koniecznością modernizacji systemu kształcenia technicznego i inżynierskiego w Polsce. Wiceminister Nauki i Szkolnictwa Wyższego prof. Marek Gzik, wśród bieżących potrzeb kształcenia inżynierów przyszłości, podkreślił kluczową rolę jakości kształcenia oraz współpracy nauki z biznesem. Zaznaczył, że celem Ministerstwa jest kształcenie inżynierów, którzy nie tylko odpowiadają na wyzwania rynku pracy, ale potrafią myśleć interdyscyplinarnie i kreatywnie, co jest szczególnie ważne w obliczu globalnych problemów, takich jak zmiany klimatyczne (Gzik 2024). Minister Edukacji Narodowej Barbara Nowacka nakreśliła ponadto, że „współczesna szkoła musi być miejscem, w którym uczeń czuje się bezpieczny, akceptowany, gdzie nie jest narażony na stres ani przemoc. A z drugiej – szkoła ma być miejscem, w którym wspiera się talenty, jakie każdy i każda z nas ma. Naszym celem jest stworzenie szkoły, w której uczeń/uczenica jest wspierany/wspierana w rozwijaniu jego/jej mocnych stron, a osoby, mające specjalne potrzeby, również mogą się znakomicie rozwijać i liczyć na fachowe wsparcie” (Nowacka, 2024). Jasne jest dla wszystkich, że dynamiczny rozwój technologii wymaga dobrze wykształconych specjalistów. Jednak równie dobrze wiemy, że systemy edukacyjne często nie nadążają za zmianami. To powoduje, że coraz więcej przedsiębiorstw i krajów inwestuje obecnie w programy przekwalifikowania pracowników, które pomagają w wypełnieniu luki kompetencyjnej, szczególnie w obszarach związanych z technologią, cyfryzacją, czy właśnie adaptacjami do zmian klimatu.

Celem niniejszego artykułu jest zatem zastanowienie się nad wyzwaniami, potrzebami i możliwościami implementacji powyższych wyzwań w procesie kształcenia przyszłych inżynierów w szkołach i uczelniach wyższych.

Potrzeby

Model kształcenia STEM (Science – nauka, Technology – technologia, Engineering – inżynieria, Mathematics – matematyka) od lat stanowi fundament kształcenia inżynierów. Zauważono także, że istnieje potrzeba uzupełnienia go o elementy sztuki i humanistyki, tworząc model STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics). Integracja nauk ścisłych z elementami kreatywności i sztuki ma na celu rozwijanie twórczego myślenia oraz umiejętności wizualizacyjnych, które są kluczowe w pracy inżyniera. Jak zaznaczono, podkreślała tę potrzebę także obecna Minister Edukacji Narodowej. Innowacje technologiczne bowiem często wynikają z połączenia kreatywności z naukami technicznymi, co czyni STEAM właściwym podejściem (Saienko i in. 2019). Łączenie sztuki z naukami ścisłymi pozwala na tworzenie bardziej innowacyjnych rozwiązań, które lepiej odpowiadają na złożone problemy społeczne czy ekologiczne (Plebańska i Trojańska, 2018). Niestety, w realnych programach kształcenia technicznego zarówno na poziomie szkół ponadpodstawowych i wyższych – rozwojowe, szeroko pojęte zajęcia artystyczne, nauczające patrzenia na świat, zapisu jego stanu (w postaci może nie doskonałej, ale indywidualnej), dyskusji wrażeń i zespołowego wypracowywania nowych koncepcji aranżacji,... – ciągle są niespotykane! Zajęcia z grafiki czy malarstwa, fotografii, analizowania i projektowania przestrzeni w salach lekcyjnych, korytarzach, holach, czy przestrzeni ogrodowej i wypoczynkowej wokół szkół czy uczelni przez uczniów i studentów – nie ma miejsca poza kierunkami kształcenia, które tym zagadnieniom

są ściśle poświęcone na poziomie szkół ponadpodstawowych i wyższych. Takie zajęcia są oczywiście typowe dla architektury, budownictwa, ogrodnictwa, architektury krajobrazu, designu, czy planowania przestrzennego, ale gdy zaprojektowaliśmy je w zgłoszonych programach studiów inżynierskich na kierunkach logistyka zrównoważona (Owsianny, 2021), czy gospodarka i inżynieria wodna (Owsianny, 2022) – dla wielu recenzentów tej koncepcji było to przynajmniej niezrozumiałe. Doświadczenia prac artystycznych z uczniami szkół średnich i studentami pokazują jednak, ważny wpływ takich zajęć na rozwój kompetencji miękkich. Wśród kluczowych kompetencji miękkich wymienić należy umiejętność skutecznej komunikacji, właściwego wyrażania emocji, umiejętność pracy zespołowej, empatię, zdolność do rozwiązywania problemów czy kreatywność. Współczesne projekty inżynierskie rzadko są realizowane indywidualnie. Wymagają efektywnej współpracy interdyscyplinarnych zespołów, gdzie komunikacja i praca grupowa są równie ważne jak umiejętności techniczne. Wydaje się, że już we wszystkich polskich szkołach podstawowych, ponadpodstawowych i uczelniach, wdrażane są zajęcia, które kładą nacisk na pracę grupową. Nie zawsze w wystarczającym zakresie. Uczniowie i studenci w swoich grupach realizować muszą zadania metodami projektowymi, ucząc się jednocześnie umiejętności komunikacyjnych, negocjacyjnych i organizacyjnych. Realizowane są jednak innowacyjne projekty finansowane ze źródeł zewnętrznych, nastawione na rozwój kompetencji miękkich w zadaniach projektowych, w tym w tematach zgodnych ze zdiagnozowanymi zainteresowaniami i predyspozycjami uczniów (Kukowka i Owsianny, 2021). Tego rodzaju podejście jest coraz częściej spotykane również w globalnym kontekście edukacji inżynierskiej (Rokooei i in., 2023).

Możliwości

Technologie AI stają się kluczowym narzędziem nie tylko w przemyśle i naszym życiu codziennym. Wydaje się jednak, że obecnie uczniowie i studenci nabywają kompetencji w tym zakresie głównie poza formalnym systemem edukacji, korzystając głównie z tutoriali, filmików, darmowych lub płatnych kursów dostępnych w internecie. Nie mniej jednak z naszych obserwacji wynika, że w ostatnim czasie coraz większa liczba nauczycieli uczelni i szkół wdraża rozwiązania AI w procesie nauczania, także w kierunku wsparcia personalizacji edukacji, lepszego śledzenia postępów uczniów oraz dostosowywania programów edukacyjnych do indywidualnych potrzeb młodych ludzi. Sztuczna inteligencja ma potencjał, aby nie tylko wspierać nauczycieli, ale także ułatwiać uczniom szybsze i bardziej efektywne przyswajanie wiedzy. Choć niektórzy autorzy podkreślają wręcz potrzebę wprowadzenia innowacji opartych na AI w sektorze edukacyjnym jako środka do rozwijania umiejętności przyszłości (Zalewska-Bochenko, 2024), sama dyskusja związana z wykorzystaniem generatywnej sztucznej inteligencji w edukacji budzi wiele emocji, a do tego często, prowadząc ją, bez uproszczeń wynikających z niewiedzy lub braku pogłębionej refleksji (Pyżalski i Łuczyńska, 2024). Na przykład Politechnika Łódzka oraz Politechnika Gdańska prowadzi pilotażowe projekty, w ramach których AI monitoruje postępy studentów, oferując zindywidualizowane ścieżki edukacyjne. Dzięki temu uczniowie mogą skupić się na obszarach wymagających poprawy, co przyczynia się do doskonalenia jakości nauczania i efektywności kształcenia. Poza kształceniem umiejętności pracy zespołowej, jednym z najważniejszych wyzwań w edukacji, w tym edukacji techniczno-inżynierskiej, jest personalizacja procesu nauczania. Każdy student ma inne talenty i zdolności, które powinny być rozwijane w sposób zindywidualizowany (Lewowicki,

1977; Almari i in., 2022). Rola nauczyciela jako mentora, który wspiera indywidualny rozwój ucznia, staje się kluczowa. Mentoring jest niezbędnym elementem edukacji, który pozwala na rozwijanie kreatywności i innowacyjności w edukacji, w tym edukacji technicznej.

W szkołach podstawowych i ponadpodstawowych formalny mentoring praktycznie nie istnieje. Dzieje się on jednak i winien być regułą. W kształceniu akademickim, zaznacza się on czasami bardzo na wybranych wydziałach poszczególnych uczelni (ze specjalistycznymi studiami podyplomowymi w tym zakresie, np. na Uniwersytecie Wrocławskim). Nie jest on jednak ciągle normą. W klasycznym układzie kształcenia mentoring zamyka się w dużej mierze w seminariach przygotowujących do napisania prac finalizujących studia pierwszego lub drugiego stopnia. W naszym rozumieniu, jest to znacznie za późno. Mentoring w edukacji na każdym poziomie nauczania powinien polegać na uważnym, empatycznym i przede wszystkim zindywidualizowanym wsparciu uczniów przez doświadczonych nauczycieli lub specjalistów, którzy pełnią rolę przewodników lub towarzyszy w ich rozwoju zawodowym i osobistym. Celem mentoringu jest rozwijanie talentów i zdolności ucznia, nie tylko zdolnego, ale każdego! Pomaganie młodemu człowiekowi w procesie budowania umiejętności praktycznych, bez pomijania rozwoju umiejętności miękkich, takich właśnie jak komunikacja, zarządzanie czasem czy rozwiązywanie problemów. Efektywny mentoring to nie tylko przekazywanie wiedzy technicznej, ale także pomoc w odkrywaniu własnych mocnych stron i wspieranie w wyznaczaniu ścieżki rozwoju zawodowego (Karwala, 2007).

W naszym z kolei rozumieniu, niezwykle istotne jest dawanie uczniowi prawdziwego poczucia, że jego nauczyciel pokłada silną nadzieję w jego rozwoju, ponieważ ten uczeń jest dla niego ważny. Dotykamy tu

poczucia realnej wiary nauczyciela w możliwości ucznia, a to uczucie „niesie” ucznia. Ta wiara, przynajmniej na początku większa niż wiara samego ucznia w swoje możliwości, sprawia, że uczeń podejmuje wyzwania i je z sukcesem realizuje. Jeśli ponosi porażki, to jest wspierany, „podnoszony” i mobilizowany przez mentorującego nauczyciela. Bez tego poczucia i takiej opieki, nie podjąłby wielu wyzwań. Mentoring powinien opierać się zatem na dłuższej relacji, w której mentor nie tylko przekazuje wiedzę, ale także inspiruje i motywuje ucznia/studenta do samodzielnego myślenia oraz podejmowania decyzji. Towarzyszy mu, zatem ważnym aspektem jest rozwijanie kompetencji emocjonalnych, co pozwala na budowanie pewności siebie i umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach (Walcutt i Schatz, 2019). Niezwykle istotne jest także implementowanie do każdego przedmiotu najnowszej wiedzy, istniejących rozwiązań adaptacyjnych, ale także dyskusji i kreatywnego tworzenia nowych rozwiązań z uczniami/studentami – w zakresie zmian klimatu. Zmiany klimatyczne to jedno z najważniejszych wyzwań, przed którymi stoi współczesne społeczeństwo, a inżynierowie będą odgrywać kluczową rolę w adaptacji infrastruktury do tych zmian. Zajęcia z zakresu projektowania zrównoważonych rozwiązań infrastrukturalnych, takich jak systemy retencji wody czy zielone dachy, są kluczowe dla przygotowania studentów do projektowania infrastruktury dostosowanej do nowych warunków środowiskowych. Zmiany klimatu wywołują i będą w jeszcze większym zakresie wywoływały zmiany ekonomiczno-gospodarcze i społeczno-kulturowe, a zatem nie ma przedmiotu nauczania, czy dziedziny życia, na którą nie będą wpływały. Nowe znaczenie ma zdrowie środowiskowe – czyli szeroki wpływ czynników środowiskowych na pogorszenie (ale i polepszenie) stanu zdrowia człowieka, czy całych społeczności, zależne zarówno od

stanu środowiska i jego zanieczyszczenia, bądź doskonałego zachowania, ale także polegające na zakłóceniach relacji człowiek – środowisko w rozumieniu fizycznych i psychicznych potrzeb człowieka. Doświadczaliśmy między innymi tego w czasie globalnej pandemii zakaźnej choroby COVID-19 wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2. Aspekty zdrowia środowiskowego także muszą być włączane w kształcenie na każdym poziomie nauczania. Nie możemy zapomnieć o nauczaniu dbałości o środowisko w którym żyjemy, ale też o dobrostan swój i powierzonych podopiecznych. Nauczyciele muszą umieć zadbać o siebie, by tego nauczyć uczniów i studentów. Oczywiście jest także, że proces kształcenia inżynierów przyszłości musi opierać się na ścisłej współpracy między edukacją, nauką i biznesem. Firmy branżowe mają kluczową rolę w dostarczaniu praktycznych umiejętności i technologii, z którymi studenci muszą mieć kontakt jeszcze w trakcie studiów. Praktycznie wszystkie szkoły i uczelnie, są o krok wstecz w zakresie edukacji rozwiązań i standardów wdrażanych przez firmy dynamicznie reagujące na rozwój gospodarki i chcące wygrać wyścig z konkurencją, ale czasami są (a powinny być) krok do przodu w zakresie przygotowywanych nowych rozwiązań naukowo-technologicznych.

Dlatego taka współpraca na polu badań i dydaktyki sprzyja niezwykle wzajemnemu rozwojowi. Dzięki tej współpracy uczniowie i studenci zyskują dostęp do nowoczesnych narzędzi i zdobywają doświadczenie, które umożliwia im lepsze przygotowanie do wyzwań rynku pracy, a pracodawcy mogą wpływać na programy nauczania, aktywnie w nich uczestniczyć i rekrutować przyszłych pracowników. Natomiast stowarzyszenia branżowe (także regionalne izby gospodarcze) winny definiować kamienie milowe standardów kształcenia, z zostawieniem jak największego pola wolności edukacyjnej szkołom i uczelniom, a nadto nauczycielom.

Nie można ograbić nauczycieli z odpowiedzialności opartej o zaufanie dla specjalisty w zakresie danego przedmiotu nauczania. Należy pilnować wymogów formalnych, jakie winien spełnić nauczyciel, ale to on jest specjalistą i to on wie najwięcej (a przynajmniej powinien) o tym, na jakim etapie rozwoju jest jego uczeń/student. Nauczyciel musi mieć więc tyle wolności edukacyjnej i odpowiedzialności zawodowej, by móc samodzielnie dostosować proces nauczania do specyfiki danej grupy, sytuacji oraz poziomu i zainteresowań poszczególnych uczniów/studentów. Procesu edukacyjnego nie da się zapisać w dokumentach, czy akademickich sylabusach przed poznaniem ucznia/studenta, ponieważ zarówno nauczyciel, ale przede wszystkim każdy uczeń/student jest jednostką indywidualną. Na potrzebę indywidualizacji procesu kształcenia zwracał uwagę już w roku 1977 prof. Tadeusz Lewowicki. W uwzględnianym w procesach edukacyjnych dynamicznie zmieniającym się świecie, nie może zabraknąć zatem wolności, indywidualnego podejścia, grupowej współpracy, ale także przygotowania uczniów i studentów do kształcenia się przez całe życie.

Podsumowanie

Współczesne kształcenie młodych ludzi od szkół po uczelnie akademickie w kierunku zastania inżynierami musi sprostać wyzwaniom i szybkim zmianom przebiegającym w wielu aspektach środowiskowych i społeczno-gospodarczych. Wywołane przez człowieka niespotykane dotąd tempo zmian technologicznych i zmian klimatycznych, wywołuje istotne potrzeby edukacyjne i musi być otwarte, a nawet przygotowane na nieznaną z definicji przyszłość. W wielu wyzwaniach i potrzebach ciągle jesteśmy krok w tyle w realizowanych programach kształcenia. Istnieje potrzeba rozwoju interdyscyplinarnego podejścia, które obejmuje nie tylko tradycyjne nauki techniczne, ale również kreatywność i sztukę ze zmianami

klimatu i konsekwencjami dla naszego zdrowia fizycznego i psychicznego. Zintegrowania wymagają systemy cyberprzestrzeni i przestrzeni fizycznej. Ważnym aspektem kształtującym otwartość na zmiany jest implementacja zajęć artystycznych i projektowych, które pomagają rozwijać umiejętności komunikacyjne, wizualne oraz kreatywne. Kluczową rolę odgrywa także praca zespołowa i umiejętność współpracy w interdyscyplinarnych projektach, co staje się coraz bardziej istotne w obliczu globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne, czy idee Społeczeństwa 5.0. Współpraca między szkołami, uczelniami a przemysłem jest niezbędna, aby uczniowie mogli zdobywać doświadczenie w realnych warunkach pracy. Wprowadzenie technologii AI do

systemu edukacji umożliwi (i już umożliwi) wsparcie personalizacji nauczania, co zwiększa efektywność edukacji. Niesie jednak także niebezpieczeństwa, ponieważ generatywna sztuczna inteligencja nie jest narzędziem edukacyjnym, zatem właśnie sposób wykorzystania AI zdecyduje o sukcesie lub porażce. I wreszcie kształcenie przyszłych inżynierów musi uwzględniać przygotowanie do nauki przez całe życie, umożliwiając adaptację do dynamicznych zmian technologicznych, społecznych i klimatycznych, z zachowaniem wolności edukacyjnej. W związku z faktem, że wyżej omówione wyzwania i potrzeby redefiniują rolę inżyniera, koniecznością stają się zmiany w procesie kształcenia inżynierów od szkoły po kształcenie akademickie.

BIBLIOGRAFIA

- H. A. Alamri, S. Watson, W. Watson, *Learning technology models that support personalization within blended learning environments in higher education*.
- "TechTrends", 2021, z. 65, s. 62-78.
- J. Antczak, E. Dębicka, J. Nowakowska-Grunť, *Wybrane aspekty zarządzania bezpieczeństwem informacji w organizacjach w świetle współczesnych wyzwań gospodarki. Przykład przedsiębiorstw działających w Polsce*. „Studia Wschodnioeuropejskie”, 2023, z. 2, nr 19, s. 311-335.
- Cabinet Office, *Society 5.0*, [online], 7.05.2024, Dostępny: <https://dziennikzachodni.pl/kompetencje-miekkie-jakosc-wyksztalcenia-czy-wspolpraca-z-biznesem-jak-zachecic-przyszlych-inzynierow-do-edukacji/ar/c3-18515219>>http://www8.cao.go.jp/cstp/english/society5_0/index.html [dostęp: 11.09.2024].
- M. Gzik, Marek Gzik, *Wiceminister Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wypowiedzi podczas Europejskiego Kongresu Gospo-*
- darczego*, Katowice, 7 maja 2024. [w:] *Kompetencje miękkie, jakość wykształcenia, czy współpraca z biznesem? Jak zachęcić przyszłych inżynierów do edukacji?* M. Grabowska, „Dziennik Zachodni”. [online], 7.05.2024, Dostępny: <https://dziennikzachodni.pl/kompetencje-miekkie-jakosc-wyksztalcenia-czy-wspolpraca-z-biznesem-jak-zachecic-przyszlych-inzynierow-do-edukacji/ar/c3-18515219> [dostęp: 11.09.2024].
- S. D. Immerman, *Letting off „STEAM” at Montserrat College of Art*, „New England Journal of Higher Education” [online], 2011. Dostępny: <https://nebhe.org/journal/letting-off-steam-at-montserrat-college-of-art> [dostęp: 11.09.2024].
- Infuture.Institute, *Kompetencje inżyniera przyszłości*. „Raport przygotowany na zlecenie Akademii Górniczo-Hutniczej”. [online], 2024, Dostępny: <https://infuture.institute/raporty/kompetencje-inzyniera-przyszlosci/>. [dostęp: 10.09.2024].
- S. Karwala, *Model mentoringu we współczesnej szkole wyższej* [online], \

- 2007, Dostępny: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgltclfindmkaj/http://mentoring.com.pl/Mentoring.pdf. [dostęp: 10.09.2024].
- M. Z. Kowalska, *Antropologia więcej niż ludzka jako praktyka badawcza i propozycja etyczna*. „Etnografia Polska”, 2022, z. 56, nr 1-2, s. 93-110.
 - I. Kukowka, P.M. Owsiany, (red.), *Program Edukacyjny KRUK. Tajemnice ścieżek kształcenia kompetencyjnego*, Poznań 2021, s. 423. DOI: 10.14746/amup.9788323239208
 - A. D. Lantada, *Engineering Education 5.0: Continuously Evolving Engineering Education*, „International Journal of Engineering Education”, 2020, z. 36, nr 6, s. 1814-1832.
 - T. Lewowicki, *Indywidualizacja kształcenia*, Warszawa 1977, s. 334.
 - B. Nowacka, Wywiad „exclusive” ministry Barbary Nowackiej na rozpoczęcie roku szkolnego, Z Barbarą Nowacką, *Ministrką Edukacji, rozmawiała Magda Tytuła*, „Perspektywy” [online], 08.2024 [dostęp: 10.09.2024]. Dostępny: <https://perspektywy.pl/porta1/index.php?option=com_content&view=article&id=9930&catid=24&Itemid=119>
 - P. M., Owsiany, (red.), Dokumentacja kierunku studiów Logistyka Inżynierska – kierunku wspólnego Nadnoteckiego Instytutu UAM w Pile Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Poznańskiej. Nadnotecki Instytut UAM w Pile, Piła 2021, mscr.
 - P. M., Owsiany, (red.), Dokumentacja kierunku studiów Gospodarka i Inżynieria Wodna w Nadnoteckim Instytucie UAM w Pile Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Nadnotecki Instytut UAM w Pile, Piła 2022, mscr.
 - M. Plebańska, K. Trojańska, *STEAM-owe lekcje*, Warszawa 2018, s. 105.
 - J. Pyżalski, A. Łuczyńska, red., *Sztuczna inteligencja prawdziwe zmiany w edukacji? „Fundacja Szkoła z Klasą”*, 2024, Dostępny: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgltclfindmkaj/https://www.researchgate.net/profile/Piotr-Kowzan/publication/381399914_Sztuczna_inteligencja_w_badaniach_educacyjnych/links/666b1daba54c5f0b946479f1/
 - *Sztuczna-inteligencja-w-badaniach-educacyjnych.pdf*. [dostęp: 10.09.2024].
 - S. Rokoei, R. Miralami, G. D Ford, *Teamwork as a Core Competence in Construction and Engineering Education*. Paper presented at 2023 ASEE Annual Conference & Exposition, Baltimore, Maryland. [online], 06. 2023, Dostępny: <file:///C:/Users/Radny/Downloads/teamwork-as-a-core-competence-in-construction-and-engineering-education.pdf [dostęp: 10.09.2024].
 - N. Saenko, Y. Olizko, M.Arshad, *Development of Tasks with Art Elements for Teaching Engineers in English for Specific Purposes Classroom*. “International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)”, 2019, z. 14(23), s. 4-16
 - E. O. Wilson, *Konsiliencja. Jedność wiedzy*, Poznań 2011, s. 404.
 - J.J. Walcutt, S. Schatz, red., *Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem*, Washington, DC, 2019, s. 405. World Economic Forum, *The Future of Jobs Report 2020* [online], 20.10.2020, Dostępny: < https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020. [dostęp: 10.09.2024].
 - A. Zalewska-Bochenko, *Sztuczna inteligencja w procesie edukacji*, „Optimum. Economic Studies”, 2024, z. 2(116), s. 194-210.

PAWEŁ M. OWSIANNY

Doktor nauk biologicznych, specjalista ochrony środowiska i gospodarki wodnej, wykładowca i dyrektor Nadnoteckiego Instytutu UAM w Pile Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, autor programów nauczania na kierunkach licencjackich i inżynierskich, propagator włączania edukacji środowiskowej, proklamacyjnej i związanej ze zdrowiem środowiskowym w systemie oświatowym. Główny specjalista w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile. Działacz społeczny i radny Sejmiku Województwa Wielkopolskiego.

KATARZYNA KWAŚNIK

Magister geografii z wieloletnim doświadczeniem nauczania, doradztwa metodycznego, autorka wielu inicjatyw wspierających rozwój nauczycieli; konsultant i kierownik Działu Informacji i Wydawnictw Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile.

KAROLINA SKOTARCZAK-DOBRZYŃSKA

Magister inżynier informatyki, wykładowca na inżynierskim kierunku technologie informatyczne w Nadnoteckim Instytucie UAM w Pile Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, nauczyciel informatyki, certyfikowany coach, absolwentka retoryki na UJ w Krakowie, trener myślenia wizualnego; Konsultant w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile.

IWONA KUKOWKA

Magister biologii ze specjalizacją w obszarze biologicznych mechanizmów zachowań i uczenia się, doktorantka w Zakładzie Socjopedagogicznych Problemów Młodości na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu; pomysłodawczyni, koordynatorka i realizatorka ogólnopolskich, ekologicznych i kompetencyjnych kampanii edukacyjnych oraz autorka publikacji metodycznych dla nauczycieli.

MICHALINA OWSIANNA

Studentka grafiki na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

NAUCZYCIEL NA STARCIE – JEGO PASJE, ASPIRACJE, POTRZEBY I WYZWANIA

**REFERAT WYGŁOSZONY NA KONFERENCJI ORE
2 PAŹDZIERNIKA 2024 R.
W CZASIE FORUM DYREKTORÓW
PLACÓWEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI**

EWA ZARZYCKA

Jako młody nauczyciel, który właśnie zakończył swój pierwszy rok pracy w szkole ponadpodstawowej, z radością przyjmuję zaproszenie na dzisiejszą konferencję, aby podzielić się refleksją na temat tego, dlaczego tak wielu młodych ludzi nie chce podejmować pracy w szkole. Zaznaczę w tym miejscu, że swoją opinię opieram wyłącznie w kontekście problemu starzejącej się kadry. Temat ten jest niezwykle ważny, ponieważ przyszłość edukacji zależy od osób, które z pasją i zaangażowaniem będą przekazywać wiedzę przedmiotową, ale także kształtować kolejne pokolenia i wpajać im podstawowe wartości, tj. szacunek czy tolerancję. Niestety, coraz częściej obserwujemy, że młodzi nauczyciele rezygnują z tego zawodu, ponieważ dochodzą do wniosku, że nie są w stanie poświęcić siebie dla misji. Bycie nauczycielem w tych czasach jest skrajnie altruistyczne, jeżeli naprawdę rozumiemy z jaką odpowiedzialnością wiąże się wychowanie nowych pokoleń obywateli demokratycznego państwa.

Wyzwania młodych nauczycieli

Na początku warto wspomnieć o jednym z największych wyzwań, które stoi przed młodymi nauczycielami – jest nim nieprzygotowanie systemowe. Oczekiwania wobec nauczyciela w dzisiejszych czasach są ponad jego siły. Nie tylko ma on przekazywać wiedzę, ale również pełnić rolę wychowawcy, psychologa, a często także mentora. Praca z młodzieżą to codzienny kontakt z osobami, które znajdują się na trudnym etapie życia – dojrzewają, szukają swojej tożsamości, a ich emocje często sięgają skrajności. Dzieci dorastają teraz o wiele szybciej, ze względu na postęp technologiczny, dlatego przekazanie im stabilnych wartości jest trudne. Niestety, młodzi nauczyciele często nie są odpowiednio przygotowani do zarządzania tymi dynamicznymi procesami grupowymi i emocjonalnymi, co prowadzi do szybkiego wypalenia zawodowego, czy frustracji takiej jak nagłośnie przez media zdarzenie w Łodzi. Nauczyciel po pierwszym tygodniu pracy w klasach IV-VI rozeszła do uczniów kategorię wiadomości dyscyplinującą, zawierającą pogrożki w stronę rodziców. Zrobił tak, ponieważ nie był przygotowany na brak dyscypliny w klasie. Nikt nie mówi o tym, że nauczycielom coraz trudniej jest wymagać szacunku wobec swojej osoby. Przez nagonki medialne, dezinformacje i wpływ rodziców pamiętających czasy żelaznej dyscypliny w szkole, powstaje wypaczony obraz nauczyciela, który jest wrogiem a nie mentorem. To jest wina systemu, który nie nadąża za dynamicznie zmieniającymi się czasami. Matura wciąż sprawdza wiedzę zero jedynkowo. Uczniów nie interesują lekcje, na których podawana jest czysta teoria, trzeba szukać rozwiązań praktycznych, nawiązywać do aktualnej sytuacji w Polsce i na świecie. Naszym obowiązkiem jest pokazać młodzieży, jak ważne jest myślenie krytyczne w obecnych czasach. Jednak nasza praca oceniana jest przez pryzmat wyników i to skutecznie zniechęca młodych ludzi do podejmowania pracy w zawodzie nauczyciela.

Na studiach nie ma zajęć przygotowujących nas do takich sytuacji. Wpaja nam się, że na lekcję potrzebny jest konspekt czy odpowiedni scenariusz, ale to nie ma nic wspólnego z rzeczywistością. Pierwsze tygodnie pracy polegają na wdrażaniu dyscypliny, ale jak to zrobić bez doświadczenia, intuicyjne i przede wszystkim prawidłowo. Moim ogromnym szczęściem jest odbywanie stażu w miejscu, gdzie mogę prosić o pomoc i ją otrzymać, ale większość nauczycieli zostaje sama z problemami. Zdarza się, że otrzymują dyskusyjne rady, których słuchają, ponieważ wierzą w dobre intencje swoich współpracowników. Nauczyciel na starcie jest niedoświadczony, dlatego można próbować nim manipulować, co skutkuje nieprzyjemnymi konsekwencjami.

Chaos w systemie edukacji

Nie sposób pominąć chaosu, jaki wprowadziły reformy oświatowe, które w ostatnich latach były wdrażane bez należytego przygotowania. Wprowadzenie nowych podstaw programowych i reorganizacja systemu edukacji, np. likwidacja utworzonych nie tak dawno gimnazjów, spowodowały dezorientację wśród nauczycieli, rodziców i uczniów. Młodzi ludzie myślący o dydaktyce zauważają, że system nie daje im stabilności ani poczucia bezpieczeństwa. Co więcej, zmieniające się wytyczne i brak jasnych zasad działania sprawiają, że młodzi pedagodzy nie czują się pewnie w swoich rolach, co dodatkowo zniechęca ich do pracy w szkole. Małopolska kurator oświaty przyznała, że tzw. „ustawa Kamilkowa” spariłowała pracę szkół, a Pani Jolanta Gajęcka, dyrektorka krakowskiej podstawówki, stwierdziła, że systemowo zapędziliśmy się z tą ustawą w kozi róg. Cytuję: „Ukręciliśmy bicz na siebie. Może intencje były dobre, ale wyszło, jak wyszło. Po pierwsze – zamiast kazać szkołom tworzyć własne standardy, trzeba było opracować wspólne, ale takie, które byłby jasne dla wszystkich i nie pozostawiały pola do interpretacji. Obecne prze-

pisy nie są jasne, co rodzi pole do własnych interpretacji”. Młodych nauczycieli w takich sytuacjach spotyka absurd, a studenci pedagogiki myślą o innej karierze. Zastanawiam się nad tym, w jaki sposób mamy tworzyć dobre relacje z uczniami, a jednocześnie działać mimo strachu o reinterpretację naszych intencji. Jesteśmy wystraszeni, stale ryzykujemy, a to szybko prowadzi do wypalenia i rezygnacji.

Niskie wynagrodzenie i brak wsparcia Kolejnym, niezwykle istotnym czynnikiem demotywowującym młodych ludzi do pracy w oświacie, są warunki finansowe. Wynagrodzenie nauczycieli, szczególnie tych rozpoczynających swoją pierwszą pracę jest zdecydowanie niewystarczające w stosunku do oczekiwań i nakładu sił. Jestem nauczycielem języka polskiego. Mój wymiar pracy wynosi 30h tygodniowo. Społeczeństwo nadal nie jest świadome tego, że tak naprawdę nasza praca zabiera nam o wiele więcej czasu. Wymaga się od nas stałego poszerzania kompetencji, uśmiechu i zaangażowania, a nie mamy czasu na życie. Wielu młodych pedagogów po kilku latach pracy staje przed trudnym wyborem – pozostanie w szkole i walka o byt czy zmiana zawodu na bardziej opłacalny. Współczesne realia rynkowe stawiają nauczycieli na niskiej pozycji płacowej w porównaniu do innych zawodów wymagających wyższego wykształcenia, co dodatkowo obniża prestiż tego zawodu. Brakuje także wsparcia na poziomie emocjonalnym i psychologicznym. Młodzi nauczyciele często pozostawiani są sami sobie. Nauczyciele również potrzebują kompleksowego wsparcia. Apeluje o regularną superwizję dla nauczycieli, która pozytywnie wpłynie na nasz dobrostan psychiczny, ponieważ pomoże zredukować poziom stresu i niepokoju. Zespołowa wymiana doświadczeń i perspektyw, pozwoli poradzić sobie z osamotnieniem, frustracją i nadmierną odpowiedzialnością. Superwizja daje możliwość stałego poszerzania

swoich kompetencji, ponieważ uczymy się nawzajem, czerpiąc wiedzę z doświadczeń. Ktoś mógłby powiedzieć, że przecież system awansu zawodowego teoretycznie przewiduje opiekunów dla początkujących pedagogów, jednak w praktyce nie wszyscy mają takie wsparcie na starcie, które ja otrzymałam w swojej pracy. W większości przypadków ta pomoc jest iluzoryczna. Wielu starszych nauczycieli jest przeciążonych własnymi obowiązkami, a ci młodzi, pełni entuzjazmu, szybko ulegają wypaleniu, czując, że ich trud nie jest dostrzegany ani doceniany.

Jakie są wnioski?

Polska szkoła wciąż zмага się z tradycyjnym, biurokratyzowanym modelem zarządzania, który hamuje kreatywność młodych nauczycieli. Osoby, które wchodzi do zawodu z pasją i chęcią wprowadzenia nowoczesnych metod nauczania, szybko napotykają na opór ze strony systemu. Nacisk na wyniki egzaminów i ścisłe trzymanie się podstawy programowej nie pozostawia miejsca na innowacyjność, którą i tak ryzykownie wprowadzamy w nasze lekcje, jednocześnie walcząc z czasem. Nauczyciel w tych czasach, nie może bazować na przekazywaniu wiedzy w formie wykładowej. Kolokwialnie mówiąc musi być atrakcyjny tak jak TikTok, zmienny i interesujący, obelany w zagadnieniach egzystencjalnych oraz geopolitycznych, ponieważ uczniowie mają nieograniczony dostęp do Internetu i podejmują z nami dyskusje, do których nie jesteśmy dostatecznie przygotowani. Tymczasem młodzi pedagodzy, którzy chcieliby inspirować uczniów do krytycznego myślenia i rozwijania pasji, czują się ograniczeni, co prowadzi do frustracji i ostatecznie decyzji o zmianie zawodu. Biurokracja odbiera nam entuzjazm, ponieważ zamiast skupić się na pracy z uczniem, musimy marnować nasz czas na wypełnianie dokumentacji, co powoduje frustrację i poczucie braku sensu naszej pracy. Egzamin ustny z języka pol-

skiego jest przeładowany „papierologią”. To był dla mnie ogromny szok, ponieważ musiałam pracować jak komputer, a przecież jestem człowiekiem, od którego wymaga się człowieczeństwa, tak potrzebnego na egzaminach.

Co można zmienić?

Przyszłość edukacji zależy od tego, jakie zmiany wprowadzimy już teraz. Po pierwsze, niezwykle istotne jest wprowadzenie realnego wsparcia w postaci mentoringu i superwizji dla młodych nauczycieli. Programy, które umożliwią im rozwój zawodowy, a jednocześnie dadzą wsparcie emocjonalne, mogą zapobiec szybkiemu wypaleniu zawodowemu. Kluczowe jest też zmniejszenie biurokracji i danie nauczycielom większej autonomii w organizowaniu pracy dydaktycznej. Potrzebujemy systemu, który umożliwi nauczycielom rozwijanie pasji, a nie tylko wypełnianie wytycznych. Po drugie, konieczne jest podjęcie działań

mających na celu poprawę wynagrodzeń nauczycieli, szczególnie tych początkujących. Bez godziwych zarobków, młodzi ludzie nadal będą rezygnować z kariery w oświacie na rzecz lepiej płatnych zawodów, które nie burzą granicy między życiem prywatnym a zawodowym.

Na koniec, warto podkreślić, że praca nauczyciela to ogromna odpowiedzialność, ale i szansa na kształtowanie przyszłych pokoleń. Aby jednak młodzi ludzie chcieli wchodzić do tego zawodu i w nim zostawać, należy stworzyć warunki, które będą im to umożliwiać. Potrzebujemy stabilnego systemu, wsparcia i godziwych wynagrodzeń. Tylko wtedy możemy spodziewać się, że praca w szkole znów stanie się atrakcyjnym wyborem zawodu, który mimo wszystko, w niektórych środowiskach, utrzymuje swój prestiż i szacunek społeczny tak jak już wcześniej bywało: „Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie”

EWA ZARZYCKA

Od roku nauczyciel języka polskiego w ZS nr 79 im. Stanisława Kostki Potockiego w Warszawie. Ukończyła studia magisterskie z filologii polskiej na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Posiada specjalizację z teatrologii i edytorstwa. Jest ciepłym i empatycznym nauczycielem. Uważa, że uśmiech jest lekarstwem na wszystko. Jej pierwszą miłością jest literatura, a drugą teatr.

Kaliski
Konkurs
Informatyczny

Zapraszamy do udziału w XXXIII edycji Kaliskiego Konkursu Informatycznego

**Kaliski Konkurs Informatyczny o zasięgu ogólnopolskim jest organizowany
przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu
oraz IV Liceum Ogólnokształcące im. Ignacego Jana Paderewskiego w Kaliszu.**

Szczegółowe informacje na stronie www.odn.kalisz.pl

**Zadaniem uczestników jest napisanie aplikacji
przeznaczonej na komputery lub na urządzenia mobilne.**

Wielkopolskie Seminarium Astronomiczne

Wojewódzki Konkurs Astronomiczny na referat z zakresu astronomii i astronautyki

**Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu
przy współpracy z Planetarium im. Twórcy Andrzeja Owczarka w Potarzycy
zapraszają do udziału w Wojewódzkim Konkursie Astronomicznym
na referat z zakresu astronomii i astronautyki dla uczniów szkół ponadpodstawowych
oraz Wojewódzkie Młodzieżowe Seminarium Astronomiczne.**

Szczegółowe informacje na stronie
www.odn.kalisz.pl

PLACÓWKI OŚWIATOWE I JEDNOSTKI PROWADZONE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO PODLEGŁE DEPARTAMENTOWI EDUKACJI I NAUKI

OŚRODEK DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W KALISZU

pełna informacja na stronie:

www.odn.kalisz.pl

PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
KSIĄŻNICA PEDAGOGICZNA W KALISZU

pełna informacja na stronie:

www.kp.kalisz.pl

CENTRUM DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W KONINIE

pełna informacja na stronie:

www.cdnkonin.pl

CENTRUM DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W LESZNIE

pełna informacja na stronie:

www.cdn.leszno.pl

CENTRUM DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W PILE

pełna informacja na stronie:

www.cdn.pila.pl

OŚRODEK DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W POZNANIU

pełna informacja na stronie:

www.odnpoznan.pl

PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
W POZNANIU

pełna informacja na stronie:

www.pbp.poznan.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W KALISZU

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.kalisz.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W KONINIE

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.konin.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W LESZNIE

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.leszno.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W PILE

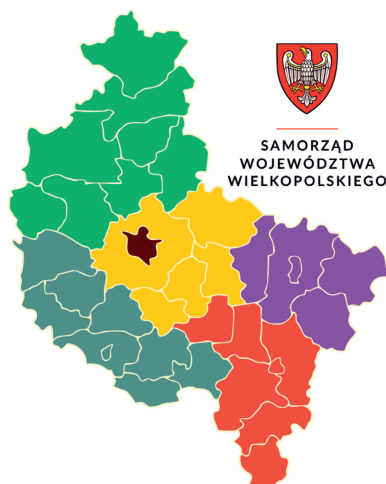
pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.pila.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W POZNANIU

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.poznan.pl

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

SZKOŁY

- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gnieźnie
www.medyk.gniezno.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Koninie
www.medyk.konin.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Ostrowie Wlkp.
www.msz-ostrow.cba.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1 w Poznaniu
www.wsckziu1.poznan.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 w Poznaniu
www.wsck.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Rawiczu
www.medyk-rawicz.com.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego we Wrześni
www.wscku-wrzesnia.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Złotowie
www.wsckziu-zlotow.pl
- Wielkopolski Samorządowy Zespół Placówek Terapeutyczno – Wychowawczych w Cerekwicy Nowej
www.cerekwica-mow.pl
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niesłyszących im. Józefa Sikorskiego w Poznaniu
www.slysze.edu.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Edukacji i Terapii w Starej Łubiance
www.zspstaralubianka.pl